

Česká zemědělská univerzita v Praze

Institut vzdělávání a poradenství

Katedra celoživotního vzdělávání a podpory studia

Sociální vazby a interakce v prostředí internetu

Bakalářská práce

Autor práce: Mgr. Ing. Zuzana Kocourková

Vedoucí práce: Ing. Lukáš Herout, Ph.D.

© 2018 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Ing. Zuzana Kocourková

Učitelství odborných předmětů

Název práce

Sociální vazby a interakce v prostředí internetu

Název anglicky

Social Links and Interactions in the Internet

Cíle práce

Cílem bakalářské práce je analyzovat způsoby komunikace žáků středních škol v prostředí internetu. Teoretická část práce je zaměřena na sociální vazby, interakci a jejich proměny v průběhu času, zejména s ohledem na nové digitální technologie.

Praktická část práce se zaměřuje na analýzu konkrétních životních situací z pohledu odlišného vnímání žáky v reálném a online prostředí.

Metodika

Teoretická část práce obsahuje literární rešerši mapující současný stav poznání zpracovávané problematiky. Následně jsou nad dostupnými primárními a sekundárními literárními prameny aplikovány metody analyticko-syntetické.

Praktická část využívá ke splnění stanoveného cíle zejména metody analyticko-syntetické a induktivně-deduktivní. Hlavním výzkumným nástrojem je dotazník, který je vyhodnocen s využitím základních statistických metod, případně metod popisné matematiky.

Doporučený rozsah práce

Dle pravidel pro psaní bakalářských prací

Klíčová slova

Interakce; Komunikace; Sociální síť; internet; dotazník; průzkum

Doporučené zdroje informací

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: Základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

KOPECKÝ, Kamil. Moderní trendy v e-komunikaci. Olomouc: Hanex, 2007. ISBN 978-80-85783-78-0.

MACEK, Jakub. Úvod do nových médií. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2011. ISBN 978-80-7464-025-4.

PAVLÍČEK, Antonín. Nová média a sociální síť. Praha: Oeconomica, 2010. ISBN 978-80-2451-742-1.

SPITZER, Manfred. Digitální demence: jak připravujeme sami sebe a naše děti o rozum. Brno: Host, 2014. ISBN 978-80-7294-872-7.

Předběžný termín obhajoby

2017/18 LS – IVP

Vedoucí práce

Ing. Lukáš Herout, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra celoživotního vzdělávání a podpory studia

Elektronicky schváleno dne 8. 3. 2018

PhDr. Lucie Smékalová, Ph.D. et Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 9. 3. 2018

prof. Ing. Milan Slavík, CSc.

Ředitel

V Praze dne 21. 03. 2018

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Sociální vazby a interakce v prostředí internetu“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny informační zdroje, které jsem v práci použila a které jsem rovněž uvedla na konci práce v seznamu použitých zdrojů.

Jsem si vědoma, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, především ustanovení § 35 odst. 3 tohoto zákona, tj. o užití tohoto díla.

Jsem si vědoma, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím s jejím zveřejněním dle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a to i bez ohledu na výsledek její obhajoby.

Jsem si vědoma, že moje bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitní databázi a bude veřejně přístupná k nahlédnutí.

Svým podpisem rovněž prohlašuji, že elektronická verze práce je totožná s verzí tištěnou.

V Praze dne 29. 3. 2018

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu bakalářské práce Ing. Lukáši Heroutovi, Ph.D. za ochotu, vstřícnost a rady ohledně psaní práce.

Sociální vazby a interakce v prostředí internetu

Abstrakt

V novém tisíciletí lze považovat za nejvýznamnější komunikační médium internet, zejména u mladých lidí. Mobilní telefon se dnes stal stejně využívaným technickým prostředkem jako počítač. Online komunikace má však svá specifika, která ji ovlivňují (záznam, anonymita, omezené smyslové vnímání). Osobní komunikace si stále zachovává svůj význam.

Rozdíly v chování v obou prostředích byly zkoumány u středoškoláků formou dotazníku. Průzkumu se zúčastnilo 126 respondentů. I přes rychlý rozvoj nových technologií polovina středoškoláků stále preferuje osobní komunikaci. Jednou z nejčastějších online aktivit je seznamování, u 18 % žáků tato činnost převažuje. Doba vzniku přátelství v online prostředí zpravidla trvá déle u většího počtu lidí, oproti setkání tváří v tvář. U 26 % středoškoláků přerostla komunikace v partnerský vztah. V případě neshod je jakýkoliv online vztah ochotno ukončit 37 % respondentů.

Vzhledem k očekávanému rozvoji technologií lze předpokládat další zvyšování významu a využívání online komunikace i v běžném životě.

Klíčová slova: interakce; komunikace; sociální síť; internet; dotazník; průzkum

Social Links and Interactions in the Internet

Summary

In the new millennium, internet can be considered as the most significant communication medium, especially among young people. Lately, the mobile phone has gained the same level of popularity as computer among the users of technical means. Online communication has its own specifics that affect it (record, anonymity, limited sensory perception). Personal communication still retains its meaning.

Differences in behaviour in both environments were examined in secondary schools where high school students were asked to fill in the questionnaires. The survey was attended by one hundred twenty six respondents. Despite the rapid development of new technologies, half of the high school students still prefer personal communication. One of the most common online activities is dating. For eighteen percent of respondents dating is the most predominant activity online. To create a friendship in the online environment usually takes longer than to create one in the face-to-face encounters. For twenty-six percent of the high school students, online communication led to a partnership relationship. Thirty-seven percent of the respondents would be willing to end the relationship in case of any disagreements.

Due to the expected development of technologies, it can be assumed that the usage and the importance of online communication will increase and online communication will become more common in everyday life.

Keywords: inteaction; communication; social network; internet; questionnaire; survey

Obsah

1	Úvod.....	I
2	Literární rešerše	II
2.1	Historie mezilidské komunikace	II
2.2	Historie internetu.....	III
2.2.1	Internet v České republice.....	V
2.3	Vývoj internetové komunikace	VI
2.3.1	Sociální síť.....	VIII
2.4	Specifika online komunikace	X
2.5	Rizika komunikace online.....	XII
2.6	Seznamování a vztahy online.....	XIV
2.7	Středoškoláci a online komunikace	XVII
3	Metodika.....	XIX
3.1	Cíl výzkumu	XIX
3.2	Předpoklady	XIX
3.3	Metoda výzkumu	XX
3.4	Výzkumný soubor/vzorek	XX
3.5	Průběh výzkumu	XX
3.6	Způsob zpracování dat.....	XXI
3.7	Limitace metody	XXI
4	Výsledky	XXIII
4.1	Informace o respondentech	XXIII
4.2	Způsob a četnost používání mobilního telefonu či počítače	XXV
4.3	Způsob chování online	XXV
4.4	Pravděpodobnosti odpovědí.....	XXXI
4.5	Vliv preference osobního přátelství na četnost osobní komunikace	XXXII
4.6	Vliv studovaného oboru na bezpečnější chování	XXXIII
4.7	Vliv četnosti přátel na důležitost přátelství	XXXIII
4.8	Vliv četnosti komunikace na preferenci prostředí.....	XXXIV

4.9	Vliv preference typu přátelství na jeho případné ukončení	XXXIV
4.10	Vliv pohlaví na míru komunikace	XXXV
4.11	Vliv ochoty řešit problémy na otevřenost	XXXV
4.12	Vliv ochoty ukončit komunikaci s ochotou ukončit přátelství	XXXVI
5	Diskuze	XXXVII
5.1	P1 – Introverti komunikují online	XXXVII
5.2	P2 – Vznik partnerského vztahu online	XXXVII
5.3	P3 – Ochota ukončit online přátelství	XXXVIII
5.4	P4 – Větší opatrnost žáků technických oborů	XXXVIII
5.5	P5 – Stýkání s online přáteli	XXXIX
5.6	H6 – Dívky komunikují více	XXXIX
5.7	P7 – Online přátelství vzniká déle	XL
5.8	P8 – Rizika online komunikace	XL
5.9	P9 – Důležitost přátelství a míra komunikace	XLI
5.10	P10 – Ukončení online přátelství	XLII
6	Závěr	XLIII
7	Seznam literatury	XLIV
8	Seznam použitých obrázků, grafů a tabulek	XLIX
9	Seznam příloh	XLIX
10	Přílohy	

1 Úvod

V současné době je nejrozšířenějším komunikačním médiem internet. Komunikace online je na rozdíl od komunikace tváří v tvář specifická, proto se dnešní výzkumy zaměřují na rozdíly v chování uživatelů. S rozvojem internetu se psychologický výzkum zaměřil na vliv elektronické komunikace na chování lidí. Věková skupina nejčastěji využívající internet jsou žáci středních škol. Internet se stal důležitou součástí jejich života, proto výzkum této skupiny nejvíce říká, jaký vliv může mít internet na jejich život. Nejprve je nutné zmapovat chování žáků využívající komunikaci online, a následně vyhodnotit rizika s touto komunikací spojená. Zároveň může být zmapování chování a využívání internetu zdrojem poznatků i pro pedagogickou práci. Tato práce je členěna do dvou na sebe navazujících částí. Jedná se o teoretickou část a samotný výzkum navazující na shrnuté poznatky.

Prvním cílem práce je shrnutí základních poznatků týkajících se tvorby vztahů u žáků středních škol. Teoretická část se zabývá historickým úvodem týkajícím se vzniku internetu a vývoje komunikace. Dále navazují informace o sociálních sítích jako nejrozšířenějším způsobu komunikace dnešní doby. Samostatná kapitola pak představí nejčastější rizika online komunikace. Stěžejní část teoretické části se zabývá samotným vznikem přátelství v online prostředí a specifiky tohoto způsobu komunikace. Poslední kapitola shrnuje několik výzkumů věnujících se přímo online komunikaci středoškoláků.

Druhým cílem práce je vyhodnocení tvorby přátelství v online prostředí u žáků středních škol. Na základě informací z teoretické části byly nejprve vytvořeny předpoklady. Poté byly popsány metody výzkumu a průběh samotného sbírání dat. Nakonec byla data zpracována do výsledků, a na základě těchto výsledků byly vyhodnoceny hypotézy. V závěru práce jsou data diskutována a porovnávána s ostatními výzkumy.

2 Literární rešerše

2.1 Historie mezilidské komunikace

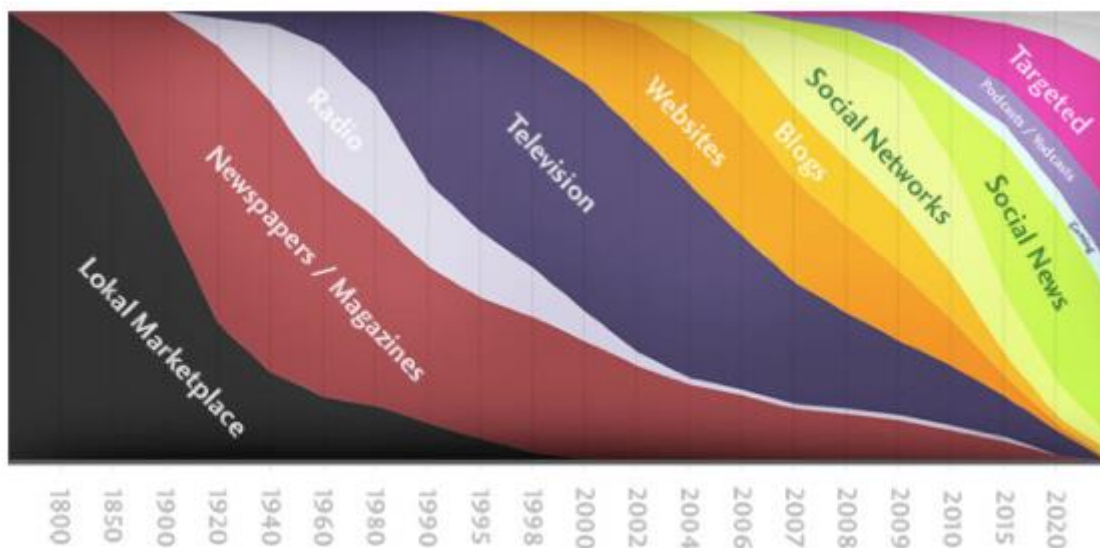
V průběhu historie lidstva se měnil způsob komunikace mezi lidmi. Je obecně známo zvířata jsou schopna komunikace. U zvířat se dělí na vokální, pachovou a optickou. Vokální komunikace je pomocí vydávaných zvuků jako ptačí zpěv či vrčení. Pachová pak pomocí pachů, které daný jedinec vylučuje pachovými žlázami v kůži nebo močí. Optická komunikace zahrnuje gesta, zbarvení či polohu těla, jimiž dává jedinec najevo určitý signál. Z optické komunikace u zvířat se u člověka vyvinula nonverbální komunikace, kdy člověk vnímá postoj, gesta či mimiku druhého člověka. Z vokální komunikace se u lidí vyvinula komunikace verbální, tedy řeč pomocí slov. Pachová komunikace byla zaznamenána i u lidí, ale plní spíše podvědomou funkci komunikace (Fialová *et al.*, 2016). V dnešní době se udává, že člověk vnímá informaci ze 70 % nonverbálně a z 30 % verbálně (Černý, 2012). Neverbální (vizuální) komunikace je však možná pouze při rozhovoru tváří v tvář. Při online komunikaci je využívána pouze verbální část sdělení, v obou prostředích tak můžeme srovnávat pouze tento druh komunikace.

Do roku 1800 drtivě převládal způsob komunikace tváří v tvář. Lidé si předávali informace mezi sebou ústně a obvykle se týkaly lokálního charakteru. Místa, kde docházelo k nejintenzivnější výměně informací, byla tržiště, popř. hospoda.

V devatenáctém století nastala první informační revoluce – vznik novin. Jejich snadná dostupnost zprostředkovala informace ze vzdálených míst. Ve dvacátém století byly noviny nahrazeny nejprve rádiem a potom televizí. Textová informace tak byla postupně rozšířena o zvukové a vizuální složky. Výhoda obou nových médií spočívala v možnosti přenosu aktuálního dění (Marcinek, 2009).

Na konci tisíciletí se začínalo rozvíjet v současné době nepoužívanější komunikační médium – internet. Zatímco v předchozích mediích tvořila informace vždy jen hrstka lidí, tak internet byl médiem, kde mohl informaci vytvořit a šířit každý (Macek, 2011).

Nejprve pomocí webových stránek, poté pomocí blogů a v současné době se informace nejvíce tvoří a šíří pomocí sociálních sítí (viz. Obr 1.)

Obrázek č. 1 – Vývoj způsobu přenosu informací a komunikace (Agarwal, 2009)

2.2 Historie internetu

Prvotním impulzem ke vzniku internetu bylo hledání zjednodušeného způsobu komunikace mezi americkými úřady během studené války. Na základě zkušeností z druhé světové války byla síť navržena bez hlavních spojovacích uzlů. V roce 1968 byla vytvořena první síť pojmenovaná ARPANET spojující několik amerických univerzit. Původně síť vznikla za účelem sdílení výpočetního výkonu a informací a byla dostupná pouze pro vysoké školy a výzkumná zařízení. Již v této době došlo k rozvoji internetové komunikace (počátky e-mailu). Až během sedmdesátých a osmdesátých let dvacátého století došlo k připojování běžných lidí mimo vědeckou sféru k internetu. V tomto období vzniká pojem internet (Bartošek, 1995).

Nejprve byl internet vzácný a přístup k němu mělo jen málo lidí. Proto se s jeho pomocí dalo komunikovat jen s hrstkou dalších lidí a nebyl ještě významným komunikačním médiem. S větším počtem uživatelů však jeho významnost sílila. Nejprve byla možná online komunikace pouze písemnou formou, později s rozvojem rychlosti internetu přišla možnost využívat i hlasovou komunikaci či videohovor. V devadesátých letech začínaly soukromé firmy nabízet připojení k internetu domácnostem za poplatek.

S dostupností internetu se postupně zvyšoval počet jeho uživatelů. Zatímco v roce 2000 mělo celosvětově přístup k internetu 400 milionů uživatelů, v roce 2015 to bylo již 3,2 miliardy uživatelů, což je téměř polovina světové populace. Ve vyspělých zemích mělo v tomto roce připojení 80 % domácností, v rozvojových zemích pak 34 % (ITU, 2015).

Počet uživatelů internetu narůstá každý den. Na základě matematického modelu byla vytvořena online statistika sledující aktuální počet uživatelů internetu, počet odeslaných e-mailů, počet vyhledávaných slov v Googlu či množství zveřejněných příspěvků na blozích (viz Obr. 2).

Uživatelé internetu

Počet uživatelů internetu:	3 327 216 912
Přírůstek uživatelů internetu během vaší návštěvy:	562
Přírůstek uživatelů internetu dnes 10. 3. 2018:	307 569
Přírůstek uživatelů internetu v roce 2018:	30 918 616

Odeslané e-maily

E-maily poslané během vaší návštěvy:	496 258 340
E-maily poslané dnes 10. 3. 2018:	271 753 460 584
E-maily poslané v roce 2018:	27 318 293 319 074

Obrázek č. 2 - Matematický model aktuálního počtu uživatelů internetu a jejich aktivity
(zdroj: <http://www.statistiky.wz.cz/?pg=internet>)

2.2.1 Internet v České republice

Česká republika byla oficiálně připojena ke světové internetové síti v únoru roku 1992. Ovšem prvních několik let byl přístup určen pouze pro akademické účely a na síť se tak mohly připojit pouze školy, univerzity či vědecká pracoviště. Pro běžné uživatele byl přístup umožněn až 1. 7. 1995. Na rozdíl od okolních států byl v ČR rozvoj internetu v devadesátých letech brzděn monopolem jediné společnosti Eurotel, která dostala licenci provozovat v České republice datové služby. Trh pro ostatní poskytovatele internetu se otevřel až po zrušení monopolní licence (Peterka, 2015).

S rozvojem českého internetu přibývalo připojených uživatelů. Zatímco v roce 2005 mělo možnost připojit se k internetu 19 % domácností, v roce 2010 to bylo již 56 % a v roce 2017 je to 77 % domácností. Míra využívání internetu se liší v závislosti na věku uživatele. V roce 2017 63 % lidí starších 16 let využívá internet denně. Nejčastějšími uživateli internetu jsou pak lidé ve věku 16-24 let, což zahrnuje žáky středních škol. V této věkové kategorii využívá internet 96,5 % jedinců (viz Obr. 3).

	Denně nebo téměř denně		Alespoň jednou v posledních 3 měs.		Alespoň jednou v životě		Nikdy nepoužili	
	v tis.	% ¹⁾	v tis.	% ¹⁾	v tis.	% ¹⁾	v tis.	% ¹⁾
Celkem 16+	5 521,9	63,1	6 891,6	78,8	7 304,2	83,5	1 445,4	16,5
Pohlaví								
Muži 16+	2 840,5	66,4	3 490,5	81,6	3 680,0	86,1	596,1	13,9
Ženy 16+	2 681,3	59,9	3 401,1	76,0	3 624,2	81,0	849,3	19,0
Věková skupina								
16–24 let	873,8	96,5	897,1	99,0	903,7	99,8	2,1	0,2
25–34 let	1 233,8	88,6	1 347,1	96,7	1 368,4	98,2	25,3	1,8
35–44 let	1 406,5	80,5	1 693,0	96,9	1 710,6	97,9	36,7	2,1
45–54 let	962,9	68,1	1 293,3	91,6	1 330,9	94,3	80,9	5,7
55–64 let	664,6	50,0	1 000,9	75,3	1 091,7	82,2	236,9	17,8
65+	380,3	19,4	660,1	33,6	899,0	45,8	1 063,3	54,2

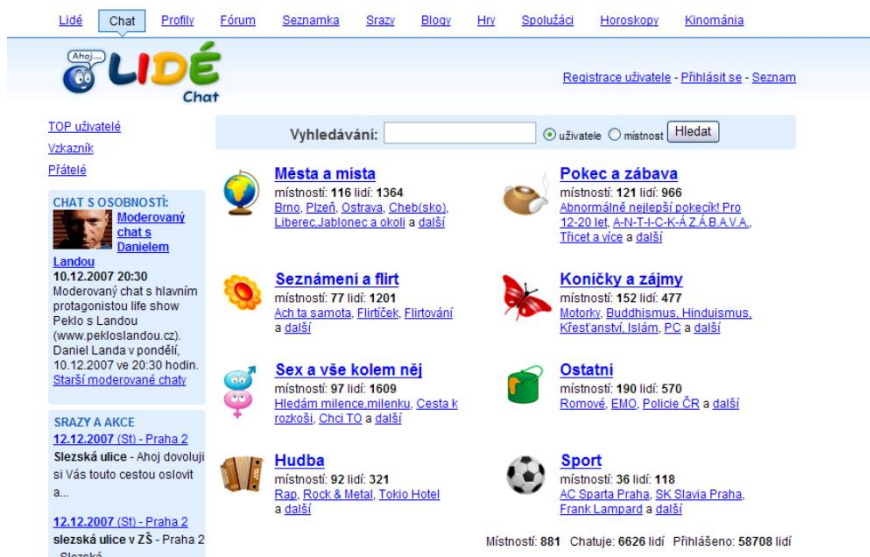
Obrázek č. 3 - Počet uživatelů internetu dle věku (Zdroj: Český statistický úřad, 2017)

2.3 Vývoj internetové komunikace

První komunikace v rámci internetu byl přenos příkazů jinému počítači. Již v sedmdesátých letech dvacátého století však byla komunikace rozšířena i na text posílaný mezi uživateli. Jednalo se o základ současné elektronické pošty, která je dosud hojně využívána. Stále se však jedná o způsob komunikace primárně určený pro dva uživatele s prodlevou několika minut v doručení zpráv (Gregar, 2003).

Za účelem předání informací většímu množství uživatelů proto vznikla diskuzní fóra, kdy na prvotní zveřejněnou informaci mohli uživatelé hromadně reagovat. Tento typ komunikace je dnes využíván v příspěvcích pod webovými články. Zveřejnění příspěvků však často podléhalo kontrole, což dobu zveřejnění prodloužilo.

Se zrychlující se dobou odezvy se přenos online komunikace stal praktický okamžitým. Nejprve se jednalo o přenos textu v reálném čase mezi dvěma uživateli. Později se tento způsob komunikace rozvinul do tzv. online web chatů, kde spolu v reálném čase mohlo komunikovat mnoho uživatelů zároveň (viz Obr. 4). Tento způsob online komunikace byl nejoblíbenější na přelomu tisíciletí a od té doby se setkáváme s pojmem komunikace „živě“. Komunikace v reálném čase byla možná nejenom na webových stránkách, ale i díky unikátní adrese (jménu) každého uživatele. Každý uživatel si tak mohl vytvořit svůj jmenný seznam lidí, se kterými komunikoval. Výhodou tohoto seznamu kontaktů bylo zobrazování stavů. Odesílatel tak mohl ihned vidět, zdali je adresát dostupný a může si zprávu ihned přečíst. Tento způsob komunikace byl postupně nahrazen komplexními službami online sociálních sítí.

Obrázek č. 4 - Úvodní stránka serveru lide.cz zobrazující webové chaty

(zdroj: http://www1.osu.cz/home/CJ-chat/images_scr/scr_chat_007.png)

První komunikace na internetu probíhala formou textu, protože jeho přenos je nejméně náročný. Oproti tomu přenos zvuku a videa je daleko náročnější na výpočet i tok dat, proto multimediální komunikace začala vznikat až v devadesátých letech dvacátého století. Zvukové a vizuální podněty jsou důležitou součástí mezilidské komunikace a jejich absence komunikaci velmi omezuje. Rozšíření online komunikace o video a hlas tak komunikaci zintenzivnilo a výrazně rozšířilo, stále však plně nenahradilo komunikaci tváří v tvář. Čichové či hmatové podněty není možné internetem přenášet dodnes. Multimediální online komunikace je náročnější nejen na přenos dat, ale i na stabilitu připojení, proto je možné ji použít jen v oblastech s dostatečně rychlým a stabilním internetem.

2.3.1 Sociální síť

Sociální síť je původně sociologický pojem. Jedná se o sociální strukturu tvořenou aktéry (jedinci či skupiny) sítě. Sociální struktura zahrnuje vzájemné sociální interakce a vztahy mezi jednotlivými prvky sítě. Celá sociální síť se zpravidla dělí na skupiny, týmy či organizace (Petrušek, 1998). Interagují tak spolu nejen jedinci v rámci jedné skupiny, ale i celé skupiny mezi sebou. Každá sociální skupina má organizační strukturu. Ta se dělí na formální a neformální. Na základě interakce mezi prvky vznikají vztahy. Celá sociální síť je tak množina interakcí mezi jednotlivými prvky (Buštíková, 1999).

Každý běžně žijící jedinec je automaticky součástí sociální sítě a jejích podskupin. Libovolný žák střední školy tak patří do sociální skupiny své třídy, přátel, ale třeba i rodiny či sportovního klubu. Každý jedinec tak může mít v rámci jakékoliv skupiny různé postavení. To vzniká buď na základě formálních pravidel nebo za základě charismatu, sympatií či povahy. Protože se jedná zpravidla o velkou a náročnou strukturu lidí je poměrně náročné ji zkoumat. Analýze sociálních sítí se věnuje interdisciplinární obor používající poznatky psychologie, sociologie, matematické statistiky a teorie grafů. Analýza se obvykle zaměřuje na vyhledávání globálních pravidelností, vlivných aktérů a výzkum síťové dynamiky. Pro účely výzkumu sociálních interakcí byla vymyšlena metoda sociogramu (Kohoutek, 2009). Tato metoda zkoumá četnost, směr a povahu vztahů mezi jedinci.

V současné době je běžně pojem sociální síť nejčastěji používán v souvislosti s komunitními webovými sítěmi. Tato online sociální síť je v současnosti nejčastější a nejrozšířenější formou internetové komunikace. Je i významným seznamovacím médiem (Pavlíček, 2010).

Nejrozšířenější sociální sítí je celosvětově využívaný Facebook. Ten vznikl v roce 2004 (Černá, 2012). V loňském roce ho používalo přes dvě miliardy lidí (Javůrek, 2017). S ohromnou mírou využívání Facebooku se ve společnosti začaly objevovat i jeho negativní stránky. Na některých pracovních pozicích tráví lidé denně na sociálních sítích až 240 minut, a tím se snižuje efektivita práce. Celkový průměr stráveného času na

sociálních sítích byl v roce 2017 u českých uživatelů 147 minut, což je o 7 % méně než rok předchozí (Crha, 2017). Odborníci zaznamenali už i závislosti. Bohužel se ve velké míře rozšiřují i sociálně patologické vlivy, z nich nejčastější je kyberšikana (Vašutová, et al., 2010). Snižuje se slovní zásoba žáků (Lauder, 2012) a snižuje se schopnost seznamování tváří v tvář (Horská, 2010). Facebook není jedinou sociální sítí, existují i sítě zaměřující se pouze na místní trh. V České republice se jedná například o weby lidé.cz či spolužáci.cz.

Na online sociálních sítích fungují stejná pravidla jako v běžném životě. I zde se uživatelé shlukují do menších sociálních skupin, které spolu navzájem interagují. Sociální síť umožňuje sdružování uživatelů nejen se stejným zájmem, ale i na základě vztahů. Sdružování a komunikaci uživatelů na dané téma umožnila již diskuze nebo chat, sociální síť tuto možnost rozšiřuje o členění přátel, do podskupin podle společných znaků, např. spolužáci, spolupracovníci, rodina, což více odpovídá přirozené sociální struktuře obyvatelstva. Každý uživatel sítě má svůj unikátní profil, podle kterého je dohledatelný. Použití unikátního jména v online komunikaci se vyskytlo již dříve, profil na sociálních sítích je však zpravidla komplexnější vizitka uživatele. Do profilu o sobě uživatel některé položky uvést musí, pokud chce službu využívat, a některé jsou volitelné. Míra informací na profilu se liší u každé služby. Běžnou součástí profilů je dnes fotografie, informace o vzdělání, práci, koníčcích i vztazích. Častou součástí je ale také adresa či telefon, což už jsou údaje, kde hrozí jejich zneužití. Nevýhodou je skutečnost, že uživatel o sobě může uvést velmi mnoho osobních údajů, dle kterých může být snadno dohledán. Uvedení velkého množství údajů je naopak výhodou ve chvíli, kdy potřebuje konkrétního člověka najít, nebo hledá přátele či partnery a může tak vhodného kandidáta dle informací vybrat lépe. Podobností informací na profilech také využívají online seznamky (např. edarling.cz).

Další výraznou novinkou sociálních sítí je interakce se statusy. Každý člověk může na svůj profil umístit text, který uvidí ostatní uživatelé. Často se jedná o informaci o životě daného člověka, či událost, fotografie atd. Ostatní uživatelé mohou na tento příspěvek reagovat. Možnost reakcí se v každé službě mírně liší. Nejrozšířenějšími variantami jsou

však „like“, komentář a sdílení. Pomocí *like* (dnes již počestěného slova lajk) dají ostatní uživatelé najevo, že se jim zveřejněný obsah líbí a souhlasí s ním. Pomocí komentáře mohou na text slovně zareagovat, anebo mohou celý status sdílet na svém profilu. Sdílet lze nejen statusy uživatelů, ale v podstatě veškerý obsah, který se na sociální síti objevuje. Tímto způsobem se tak mezi lidmi ohromnou rychlostí mohou šířit informace, ale i fotky či videa. Protože často není žádoucí, aby mohl být soukromý obsah libovolně sdílen, mají uživatelé možnost nastavit filtry, kdo může jejich příspěvky vidět. Viditelnost soukromých příspěvků tak často omezují pouze na skupinu přátel.

2.4 Specifika online komunikace

Prostředí internetu je velmi rozdílné od reálného světa. Přestože online komunikace prodělala od počátku výrazný vývoj, stále zde existuje několik omezení, která nebyla překonána. Online komunikace vznikla původně pouze v textové formě, a i když je dnes možné využívat video či hovor, stále velká část uživatelů dává přednost psanému textu. Specifika této komunikace byla sepsána v práci Sulera (2006). Autor považuje za nejdůležitější osm rozdílů, které dále rozebírá.

Jako první často diskutovanou rozdílností je omezená smyslová zkušenost. Jedná se o stav, kdy uživatel vnímá komunikaci pouze některými smysly. V textové komunikaci chybí zvukové či vizuální projevy partnera. V současné době je možné použít hovor či videohovor (např. Skype), kdy může být partner viděn i slyšen na obrazovce. V tomto případě jsou zvukové a vizuální podněty již k dispozici, ale stále jsou omezené. Online komunikace je stále charakteristická fyzickou nepřítomností partnera. Není tak možné přenášet dotykové (podání ruky, hlazení, dotyky) ani čichové (vůně voňavky atd.) vjemy. Komunikace tak není z pohledu všech smyslů kompletní.

Nejčastějším způsobem komunikace je písemná forma. V psaném textu mohou působit některé termíny či věty jinak, než by působily slovně. Někteří lidé mají také problém např. rychle psát smysluplný text, přestože slovní komunikace jim nedělá problém. Na

první pohled jsou zde také patrné chyby v zápisu či gramatice, které při hovoru nejsou zjištělné. Protože při psaném textu nevidíme přímou reakci adresáta, může být forma i obsah psány více expresivně či specificky tak, jak by si lidé v běžné řeči nedovolili formulovat, což může vést až k šikaně.

Na internetu je také možné upravit či změnit svoji identitu. Je zde snazší některé vlastnosti či charakteristiky skrýt a jiné přidat. Přetvařování je tam mnohem jednodušší než v běžném životě. Internet umožňuje lidem experimentovat se svojí identitou a libovolně ji měnit dle svého uvážení. Což souvisí s další vlastností této komunikace – všichni jsou si rovni. Není možné poznat sociální postavení či statut pouze z textové komunikace. Mohou tak spolu komunikovat lidé, kteří by se v reálném prostředí ani nesešli.

Nespornou výhodou je nezávislost na místě. Mohou spolu komunikovat lidé z jakékoliv vzdálenosti. Jedinou podmínkou je společný jazyk, kterým se dorozumívají. Toto je považováno za největší výhodu. Oproti písemné formě (dopisuje) probíhá komunikace v reálném čase.

Komunikace probíhá z hlediska času dvěma způsoby. Buď synchroně, kdy přenos zpráv probíhá v reálném čase a obě strany spolu komunikují v daný čas a bezprostředně na sebe reagují. Oba jsou tedy ve stejný čas přítomni nejen u počítače. Jedná se hlavně o webové chatování či posílání zpráv v reálném čase (*instant messaging*), či rozhovor v rámci webových sociálních sítí. Druhým způsobem je asynchronní komunikace. V tomto případě je u počítače vždy pouze jeden účastník, který posílá zprávu druhému. Jedná se například o mailovou komunikaci. V tomto případě se ani neočekává okamžitá odpověď. Adresát má tak dostatečné množství času si text promyslet.

Oslovení dalších uživatelů je velice jednoduché a není problém oslovit i několik účastníků najednou ve stejný čas. Existují zde i hromadné zprávy, díky kterým je možné stejný text rozeslat formou jedné zprávy všem označeným adresátům. Tato možnost je však snadno zneužitelná a díky ní dostává většina uživatelů mnoho nevyžádaných zpráv. Výhodou je

však rychlé rozšíření informace mezi ostatní účastníky (např. konání akce, svatby či výletu).

Poslední výrazné specifikum online komunikace je její inaktivní záznam. Každá forma komunikace pomocí internetu může být uložena, konkrétní situace tak může být snadno ihned nalezena. Nejedná se pouze o dotyčné uživatele ale i o samotné programy či třetí strany. Účastníci by si této skutečnosti měli být vědomi. Informace, které si sdělí se tak mohou dostat nejen do rukou nežádoucích osob, ale třeba i policie. Výhodou zůstává, že se k ní autoři mohou kdykoliv vrátit a probírané informace si znovu přečíst. Tento způsob komunikace je ale v podstatě ve vlastnictví autorů komunikačních programů a mělo by tak s ním býti nakládáno. Výhodou je v případě neshod mezi uživateli existence důkazního materiálu.

Internetová forma komunikace lidem může pomoci najít vlastní identitu. Pro některé slouží jako laboratoř pro zkoumání a objevování různých prvků a verzí naší identity. A umožňuje její libovolnou změnu. Což může být užitečné v období puberty, kdy každý svoji identitu hledá a touto cestou může snadněji nalézt sám sebe např. v komunitě podobně smýšlejících lidí (Turkle, 1999).

Bylo prokázáno, že část lidí se také při internetové komunikaci cítí spokojeněji než při té reálné. Často je to způsobeno introvertní povahou. Pro část lidí je v reálném světě problém překonávat stud a nesmělost a díky vjemově omezenější online komunikaci se tito lidé mohou lépe projevit. (Šmahel & Konečný, 2006)

2.5 Rizika komunikace online

Specifika online komunikace nahrávají vzniku sociálně-patologických jevů. Mezi nejrozšířenějším problémem online komunikace žáků je kyberšikana. Téma se stalo natolik rozšířené a závažné, že školy již pořádají přednášky či preventivní programy.

Nejdůležitější je kyberšikanu objevit včas. Jak s danou problematikou pracovat shrnuje příručka pro učitele (Kopecký, 2010).

Příručka „Kyberšikana ve školním prostředí“ (NCBI, 2012) přesně definuje a popisuje kyberšikanu. Její nebezpečnost spočívá hlavně ve větší agresivitě účastníků (spoléhají na anonymitu), rychlejšímu šíření ponižujícího obsahu a dostupností 24 hodin denně. Rozšíření kyberšikany nahrává jednoduchost sdílení či nahrávání obsahu (i nepravdivého) a jeho snadného zveřejnění velkému počtu uživatelů. Existují, ale i další sociální rizika jako je kybergrooming (nucení k osobní schůzce), sexting (zasílání erotických fotek) či kyberstalking (online pronásledování). Z evropského výzkumu EU Kids online (2010) vyplynulo, že již 8 % dětí se s kyberšikanou setkalo. Jedná se tak o další závažný problém, který je potřeba důsledně řešit. Internetový portál Seznam.cz na základě zvyšujícího se nebezpečí při seznamování online vytvořil projekt s názvem „Seznam se bezpečně“, kde formou krátkých videí nabádá uživatele k větší opatrnosti. Přestože se s problémem setkala již téměř desetina dětí, část uživatelů se i přesto chová na internetu riskantně, protože si daná rizika neuvědomuje nebo nepřipouští, některým je to dokonce úplně jedno. Cílem preventivních programů samozřejmě je, aby se toto číslo snižovalo.

Nebezpečí sociálních sítí spočívá nejen v sociálních interakcích, ale i v bezpečnostních rizicích (ukradnutí identity, informací) a v legislativních nejasnostech (autorská práva sdíleného obsahu). Dokonce dochází formou sociálních sítí k rychlému šíření nepravdivých či poplašných zpráv (Černá, 2012). V současné době je tak potřeba přizpůsobit chování online s ohledem k již výše zmíněným rizikům.

Samotná přemíra online komunikace a trávení času pouze s online médií může mít negativní vliv i na psychosomatický vývoj. Dochází ke snižování slovní zásoby, ale i ke zhoršení čtení či zhoršení logického uvažování. Internet je mladé médium a teprve nyní se začínají objevovat negativní vlivy působící na celou mladou generaci (Spitzer, 2014).

2.6 Seznamování a vztahy online

První výzkumy, zabývající se vytvářením vztahů přes internet, proběhly již v sedmdesátých a osmdesátých letech dvacátého století. Již v té době vzniklo několik teorií. Nejvýraznější teorie té doby byla zřejmě teorie omezeného vnímání (Kiesler *et al.*, 1984). tato teorie říká, že každý člověk má nastavené určité etické normy, které v běžném životě dodržuje. Podle této teorie však vede omezená textová komunikace ke snížení a nedodržování těchto norem. V omezené komunikaci je tak pro lidi tak mnohem snadnější chovat se méně eticky, než by se chovali při běžném rozhovoru. Tento stav může vést až k depersonalizaci druhé osoby (omezené vnímání, že jde také o člověka). Pro uživatele je poté snazší se k takovému člověku chovat méně eticky, falešně či povrchně. Z těchto důvodů autoři předpokládali, že je možné vytvářet sociální vazby přes internet pouze slabé, neosobní a deformované.

Ve stejném roce vznikla teorie mediální bohatosti (Daft & Lengel, 1984). tato práce považuje internet za „studené“ médium. V té době již bylo zjištěno, že není možné přenášet přes internet kompletní mezilidskou komunikaci. Chyběli zde zvukové, vizuální i další podněty přítomné v běžné osobní komunikaci. Z důvodu neúplné komunikace tak vznikl názor, že internet není pro mezilidskou komunikaci vhodný. V závěru práce však byl považován internet za velice vhodný nástroj pro předávání informací a poznatků, ale právě z důvodu nekompletnosti komunikace za nástroj zcela nevhodný pro tvorbu vztahů.

Nejstarší teorie sociální přítomnosti pak byla publikována již v roce 1976 (Short *et al.*, 1976). Teorie předpokládala, že tvorba vztahů přes internet je složitější proto, že je samotnými uživateli internet považován za studené a neosobní místo. Komunikační partner tak není vnímán jako člověk, a tudíž je možnost vzniku přátelství velmi omezená. Tato teorie tak internet považovala za méně osobní a emoční prostředí s omezeným způsobem komunikace.

Negativní postoj prvních teorií byl výrazně ovlivněn způsobem komunikace v dané době. Častou nevýhodou bylo právě omezené smyslové vnímání pouze na psaný text.

V současné době však může být komunikace o dříve chybějící zvuk a obraz rozšířena. Zatímco první teorie možnost vzniku přátelství či vztahu přímo vylučovaly, nebo je považovaly za vysoce nepravděpodobné, pozdější teorie už vznik přátelství připouštěly. Dle Walthera (1992) je sice možné vytvoření přátelství pomocí online komunikace, ale z důvodu omezených prostředků této komunikace bude přátelství vznikat delší dobu. Navrhl proto alternativní teorii postupného zpracování sociálních informací. Na rozdíl od předchozích teorií autor předpokládá, že lidé při online komunikaci mohou zažívat pocit blízkosti k druhé osobě. Přestože je tento způsob komunikace spojován s vyšší mírou nejistoty, může její míra s postupným poznáváním partnera klesat. Autor dokonce shledává v omezené textové komunikaci výhody. Uživatelé jsou nuceni všechny své pocity a myšlenky popsat, což pomáhá případnému sblížení. Ovšem může dojít až k idealizaci partnera, kdy jsou mu připisovány dobré vlastnosti či prvky osobnosti, které v reálném prostředí vůbec mít nemusí. Idealizace se tak může online komunikací výrazně posilovat a zintenzivňovat až nakonec uživatel vidí partnera v pozitivním a nereálném světle (Hian *et al.*, 2004).

Práce Walthera *et al.* (2011) dokonce dokládá, že online komunikace může být prožívána intenzivněji než komunikace v reálném prostředí. Důvodem pravděpodobně zůstává omezená možnost komunikace a tím větší prostor pro subjektivní představy a očekávání ze strany pisatele k protějšku. Představy o partneru, tvořené pouze na základě online komunikace, se tak mohou výrazně lišit od skutečnosti. Z vlastní zkušeností souhlasím s představou, že online komunikace je smyslově nekompletní, avšak i přesto může na základě psaného textu vzniknout silný osobní vztah, který opravdu za určitých okolností může být silněji prožíván skrze online komunikaci oproti reálnému setkání.

Z psaného textu v internetové komunikaci často nebylo možné poznat, zdali je myšlen vážně či s nadsázkou. Bylo obtížné zjistit náladu pisatele. K rozlišení emocí v textu přispěl vznik smajlíků (*emotikon*). Poprvé byl smajlík použit v roce 1982 profesorem Scottem Fahlmanem (Tesařík, 2017). Jednalo se o znaky dvojtečky a závorky :) a :(. Přiřazení usměvavého smajlíka k psanému textu tak přidalo k textu informaci, že autor myslí

informace zlehčeně/vtipně atd. Smajlíci se velice rychle ujaly a dnes jsou neodmyslitelnou součástí textové online komunikace.

S rozvojem internetu a online komunikačních prostředků se navazování vztahů online stalo především pro mladé lidi běžnou záležitostí. S rozvojem tvorby vztahů přibýlo také mnoho výzkumů zabývajících se touto problematikou (Bargh et al., 2002; Parks & Floyd, 1996; Vaculík & Hudeček 2005; Šmahel, 2003; Šmahel et al. 2012; Kopecký, 2007).

Dle studie Wang & Chang (2010) vedou uživatele ke komunikaci online tři důvody: dobrodružství, únik a romance. Část uživatelů internetu považuje seznamování s novými lidmi za dobrodružství. Využívají jednoduché možnosti poznávat nové lidi. Často je vede zvědavost či touha zkusit něco nového. Druhou motivací je pak únik od reálného světa. Část uživatelů internetu je v reálném světě nespokojená a na internetu hledá únik od stresu. Zde mohou upravit svoji identitu, aby se cítili lépe. Tuto cestu využívají i lidé introvertnější povahy, kteří mají za normálních okolností s komunikací problém. V internetovém prostředí ztrácejí zábrany a komunikace je tak pro ně jednodušší. Poslední motivací je potřeba hledat životního partnera či sexuální vztah.

Práce Hudečka a Vaculíka (2005) popisuje dva různé modely seznámení podle počáteční motivace. V případě, že uživatel hledá partnera, je obvykle internetová fáze krátká. Uživatel touží po brzkém osobním setkání. Pro uživatele je důležitý vzhled (dle fotografií) a internet považuje pouze jako seznamovací médium, nemá zájem komunikaci udržet pouze online. K rozvoji vztahu obvykle dochází až po osobní schůzce. V druhém případě při hledání přátelství je role internetu jiná. V takovém případě je komunikační fáze na internetu delší a mnohdy nemusí ani k osobnímu setkání dojít. Přátelství vzniká již při online komunikaci. V těchto případech není vzhled příliš důležitý (nemusí dojít ani k výměně fotografií).

Již v roce 1996 probíhal výzkum mezi uživateli diskuzních fór (Parks, Floyd, 1996). Celkem 60,7 % uživatelů uvedlo, že našlo na internetu přátelství. Z toho bylo celkem 41 % přátelství a 26 % romantických, partnerských vztahů. Proběhly i další výzkumy zabývajících se tvorbou přátelství v různých online komunitách či online hrách. Dle práce zkoumající

uživatelé hry MUDy navázalo 73,6 % těchto uživatelů přátelství online (Utz, 2000). Dle Parks a Robertse (1998) v textové hře MOO navázalo přátelství dokonce 93,6 % jejich uživatelů.

Dle českého výzkumu (Veselá, Šmahel, 2016) se část uživatelů internetu shlukuje do online komunit. Komunity se scházejí na tematických serverech či fórech, kde sdílejí svoje postoje a zájmy. Lidé vyhledávají členství v komunitách kvůli hledání přátel či cítění, že někam patří. Sounáležitost a pocit, že někam patří, je pro lidi velmi důležitý a obzvláště v adolescentním věku je místo v komunitě pro člověka velice důležité. Z výzkumu vyplynulo, že členství v online komunitě je spojeno s několika dalšími jevy. Členové komunit mívají větší důvěru v online komunikaci a svěřují se častěji (30 %) než internetoví uživatelé, kteří se k žádné internetové komunitě nehlásí (16 %). Stejně tak je pro členy online komunit online přátelství důležitější. Zatímco mezi nečleny je ochota snadno ukončit online přátelství u 59 % uživatelů, v komunitě je ochotno ukončit přátelství pouze 45 % respondentů. Přes polovinu členů (54 %) v online skupinách tvoří dospívající ve věku 15-17 let, což odpovídá psychologickým poznatkům, že toto období je pro hledání identity nejdůležitější (Brown, 2004).

2.7 Středoškoláci a online komunikace

V současné době je velmi zkoumán vliv internetu na mládež. Aby bylo možné určit největší rizika online komunikace a prevenci těchto rizik, je nutné nejprve zjistit, jakým způsobem mladí lidé tráví čas na internetu. Bylo potvrzeno, že způsob využití času online se liší v závislosti na věku uživatele (Sak, Saková, 2004). Dle této práce jsou v současnosti mladí lidé nejčastějšími uživateli internetu, přičemž většinu času tráví komunikací s ostatními. Mladiství ve věku 15-18 let se nejvíce věnují chatování s kamarády, stahování a poslechu hudby online. Adolescenti ve věku 19-23 let se více věnují emailové komunikaci, nakupování či čtení článků a časopisů. I další práce (Šmahel, Machovcová, 2006) rozdíl v činnostech na internetu potvrdila. Dle autorů mladiství ve věku 12-15 let věnují nejvíce času hraním online her nebo chatováním s kamarády. Starší skupina ve

věku 16-20 let pak většinu času čte, či dohledává informace do školy. Daleko starší práce (Macek, 1999) předpokládá, že čím starší uživatel je, tím více času na internetu tráví, ale po dosažení věku 24 let aktivita klesá. V současné době je věková skupina 16-24 let stále nejčastější věkovou skupinou používající internet, ale rozdíly se rok od roku zmenšují. Zatímco v roce 2008 používalo internet 83 % středoškoláků (a 64 % ve věku 25-34 let), v roce 2015 již 97 % (94 % ve věku 25-34 let). Poměr k ostatním věkovým skupinám se tak stále snižuje (ČSÚ, 2015).

Aktivita na internetu není závislá pouze na věku, ale také na pohlaví. Dívky trávily více času online komunikací, zatímco chlapci trávili čas hraním her či sledováním sportovních výsledků (Arnett et al., 2007). Ve většině zemí tráví chlapci o 10 % času na internetu déle než dívky (Livingstone, Bovill, 2001). Množství uživatelů internetu se stále zvyšuje. Dle výzkumu Mediaresearch (2009) využívalo v lednu 2008 doma internet 85 %, zatímco v roce 2009 celých 93 % českých uživatelů. Průměrný čas trávený na internetu ve věkové skupině 19-23 let byl v roce 2004 3,3 hodiny týdně (Sak, Saková 2004), avšak postupně došlo k jeho výraznému prodloužení a dnes je to již 2,7 hodin denně. Intenzivní využívání internetu mladou generací souvisí s kopírováním postojů a chováním rodičů (Lauricella et al., 2015). Narůstající čas strávený na internetu zvyšuje šanci získání závislosti. Dle Šmahela (2007) je 3-5 % českých uživatelů ohroženo závislostí na internetu. Mezi další negativní jevy spojené s dlouho dobou strávenou na internetu patří zdravotní problémy (Hladký, 2003) či potenciální rozvoj závislosti. Závislost na internetu je pak spojována s poklesem školních výsledků (Víchová, Koblovský 2013).

U některých obzvláště introvertně založených jedinců může internetová komunikace sloužit jako substitute za chování v reálném prostředí. V adolescenci mladí lidé hledají vlastní identitu a skupinu, kam by mohli patřit. V tomto období tak potřebu navazování a objevování partnerských vztahů či sdílení problémů jsou schopni naplnit pouze formou online komunikace (Subrahmanyam et al., 2006). Potřeba navazování přátelství je v náctiletém věku velice silná. A minimálně u některých jedinců může být touha po přátelství naplněna i internetovou komunikací. Dle studie Kalifornské univerzity (Subrahmanyam et al., 2001) má 54 % mladých dívek alespoň jednoho online kamaráda.

3 Metodika

3.1 Cíl výzkumu

Součástí práce je výzkumné šetření probíhající na žácích středních škol. Předpoklady byly vytvořeny na základě známých poznatků z teoretické části práce. Hlavním cílem práce tak bylo zjistit některé postoje žáků k online komunikaci a rozdíly v jejich chování v obou prostředích při navazování vztahů či tvorbě přátelství. Zkoumány byly také rozdíly v počtu přátel či doba věnovaná komunikaci.

3.2 Předpoklady

P1: Respondenti, kteří tráví komunikací s lidmi malou část dne, budou upřednostňovat online komunikaci.

P2: Alespoň ¼ respondentů nalezla skrze online komunikaci partnera.

P3: Polovina respondentů bude ochotna snadno ukončit online přátelství.

P4: Respondenti z technických oborů si budou více uvědomovat rizika online komunikace.

P5: Četnost stýkání se s online přáteli bude nižší.

P6: Dívky budou trávit komunikací více času než chlapci.

P7: Respondenti potřebují delší čas k vytvoření online přátelství.

P8: Zhruba 10-20 % respondentů se již setkala s online riziky.

P9: Respondenti, pro něž je osobní přátelství důležitější, budou:

- mít více přátel z osobních setkání;
- více komunikovat s lidmi osobně (než online);

- častěji ochotni snadno ukončit online přátelství.

P10: Respondenti, kteří jsou ochotní snadněji ukončit online komunikaci, budou více ochotní ukončit i online přátelství.

3.3 Metoda výzkumu

V rámci tohoto výzkumu byla zvolena kvantitativní metoda dotazník (viz Příloha 1). Dotazník byl opatřen úvodem, který seznamoval žáky s významem tohoto výzkumu, instrukcemi k vyplňování a poděkováním. Samotné otázky byly rozděleny do třech tematických skupin, které však na dotazníku nebyly explicitně uvedeny. Prvních 5 otázek se týkalo informací o respondentovi. Druhá skupina 5 otázek mapovala žákův přístup k moderním technologiím a jejich využití. A poslední skupina 19 otázek se věnovala výzkumu chování žáků v rámci internetu. Všechny otázky byly uzavřené s předdefinovanými možnostmi odpovědi kromě jedné. Jednalo se o otázku ohledně studovaného oboru, kdy k nabízeným možnostem byla přidána ještě kolonka „jiné:.....(dopište)“. Tato možnost byla přidána s ohledem na velké množství oborů a nemožnost jejich pokrytí uzavřenými variantami.

3.4 Výzkumný soubor/vzorek

Výzkum probíhal u žáků středních škol. Tato věková skupina byla vybrána z důvodu, že středoškoláci jsou jednou ze skupin trávících nejdelší čas na internetu (ČSÚ, 2017). Výběrovým kritériem byl pouze aktuálně navštěvovaný ročník. Dotyčný musel být žákem libovolné střední školy v rozmezí prvního až čtvrtého ročníku. Věk se explicitně nezjišťoval. Celkem bylo zpracováno 126 online dotazníků.

3.5 Průběh výzkumu

Sběr dat probíhal prostřednictvím internetu. Dotazník byl umístěn na internet s prosbou o vyplnění. Nejprve byly dotazníkové otázky vytvořeny na základě srovnatelných

výzkumů. Poté byl způsob položení otázek ověřen pilotním projektem, kde měli respondenti možnost vyjádřit se k položeným otázkám. Poté byly na základě připomínek otázky upraveny. Finální dotazník byl následně zpracován na webu vyplnto.cz a odkaz byl rozšířen mezi žáky středních škol.

3.6 Způsob zpracování dat

Průběh zpracování dat byl rozdělen do tří částí. Nejprve bylo nutné dotazníky roztřídit, zkontrolovat odpovědi a vyřadit neplatné. Kontrolovalo se i vyplnění všech otázek.

Posléze byla data analyticky vyhodnocena. Byly zjišťovány korelace mezi jednotlivými odpověďmi. Část zajímavých výsledků byla poté převedena do grafické podoby grafů či tabulek, aby mohla být data snáze reprodukována.

3.7 Limitace metody

Dotazník je oblíbeným nástrojem sociologického výzkumu (Chráška, 2007), skýtá však některé nevýhody. Častým tématem dotazníků bývá zjišťování názorů respondentů na určité otázky. V případě kontroverznějších otázek klesá ochota respondentů popravdě odpovídat (mají-li jiný než většinový názor), protože se obávají negativní reakce okolí. Tato obava z odmítnutí jiného názoru bohužel přetrvává i u anonymních dotazníků. Lidé často označují možnosti, o kterých se domnívají, že jsou pro výzkumníka žádoucí. Problém může nastat také v pořadí otázek. Respondenti na základě předchozích otázek domýšlejí, kterým směrem se je snaží otázky nasměřovat a odpovídají dle toho. (Brumla, 1973).

Občasné zkreslení odpovědí dotazníku není způsobeno jen obavou lidí označovat pravdivou odpověď, ale i špatné či návodné položení otázek. Bylo dokázáno, že významově stejná otázka položena jinými slovy, má výrazný vliv na získané odpovědi (Reichel, 2009)

Dotazníková metoda má výhodu v tom, že může potenciálně oslovit mnoho respondentů. V dnešní době je poměrně jednoduché vyplnit dotazník na internetu, část

lidí dokonce tyto dotazníky aktivně vyhledává. Proto, aby ho byli respondenti ochotní vyplnit, by měl být poměrně krátký. Obecně se doporučuje maximálně 30 otázek s časem do 10 minut. Dotazník tak nemůže obsáhnout a detailně prozkoumat zvolené téma. Některé větší výzkumy nabízejí respondentům dotazníků finanční odměnu, aby je motivovaly vyplňovat daleko rozsáhlejší projekty. V některých vědeckých pracích slouží dotazník pouze jako prvotní metoda výzkumu, jež pomůže selektovat vhodný výzkumný vzorek, se kterým je pak pracováno hlouběji pomocí jiných metod.

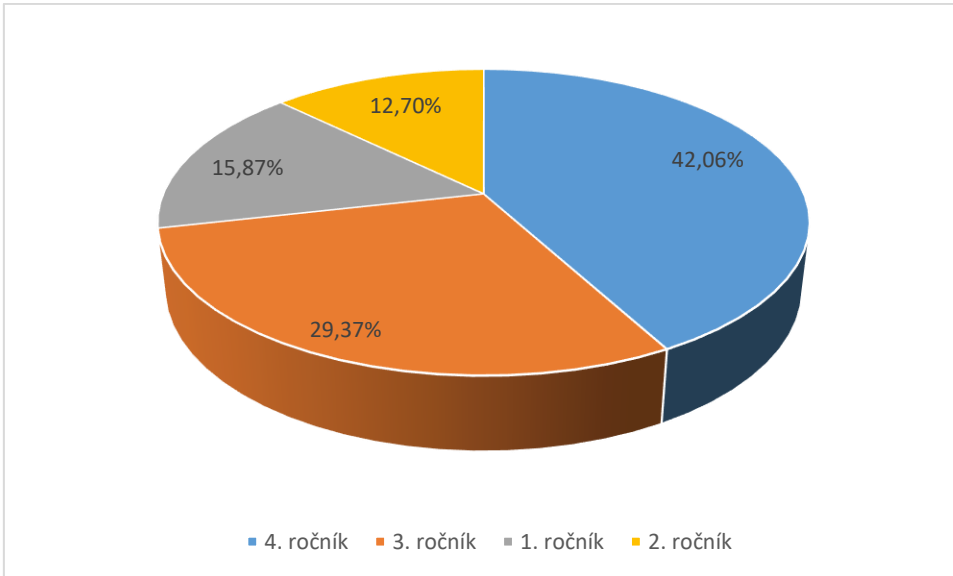
V tomto případě byl dotazník vyplňován v rámci internetu, skupina respondentů tak musí mezi uživatele internetu patřit.

4 Výsledky

4.1 Informace o respondentech

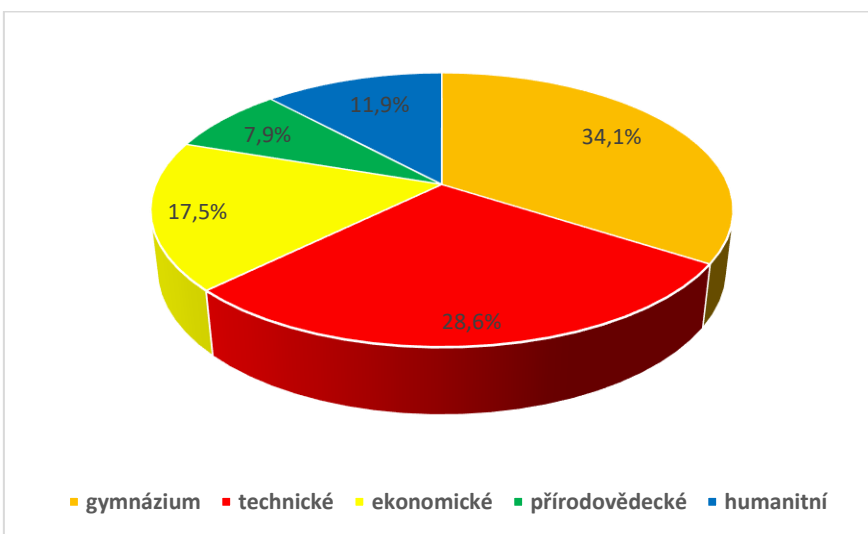
Dotazník byl umístěn na web vyplnto.cz a analyzován byl pomocí nástrojů na příslušném webu. Výsledky byly také kontrolovány pomocí programu Excel. První část dotazníku obsahovala 5 otázek týkající se informací o respondentech. Dotazníkové šetření se zúčastnilo celkem 126 respondentů, průměrná doba vyplňování činila 6:21 minut. Jednalo se o 64 chlapců (50,79 %) a 62 dívek (49,21 %). Zúčastnili se žáci středních škol, kdy nejvíce respondentů bylo ze 4. ročníku (42 %), poté z 3. ročníku (29,4 %), dále pak z 1. ročníku (15,9 %) a nejméně z 2. ročníku (12,7 %) (viz Graf č. 1). Přestože se jedná o náhodný vzorek, rozdíly v četnosti jsou poměrně výrazné a mohli by ukazovat, že starší žáci jsou na internetu častěji.

Třetí otázka se týkala zařazení do oboru. Zde měli respondenti možnost vyznačit předdefinovanou odpověď nebo napsat vlastní. Celkem 43 žáků (34,13%) studuje gymnázium, technické obory navštěvuje 36 žáků (28,6 %), ekonomické obory 22 žáků (17,5%), přírodovědecké obory 10 žáků (7,9%) a humanitní obory 15 žáků (11,9%) (viz Graf č. 2). Obory, které žáci vyplnili do kolonky „jiné“, byly poté ručně zařazeny do příslušného oborového směru.

Graf č. 1 – Poměrné zastoupení žáků v jednotlivých ročnících

Celkem 84,13 % žáků má počítač pouze pro sebe, 14,29 % žáků má přístup k počítači sdílený v rámci rodiny. Pouze 1,6 % žáků nemá doma přístup k počítači k dispozici. Chytrý telefon pak vlastní 98,4 % žáků a pouze 1,59 % nikoliv.

Graf č. 2 – Rozdělení žáků dle příslušných oborových oblastí

4.2 Způsob a četnost používání mobilního telefonu či počítače

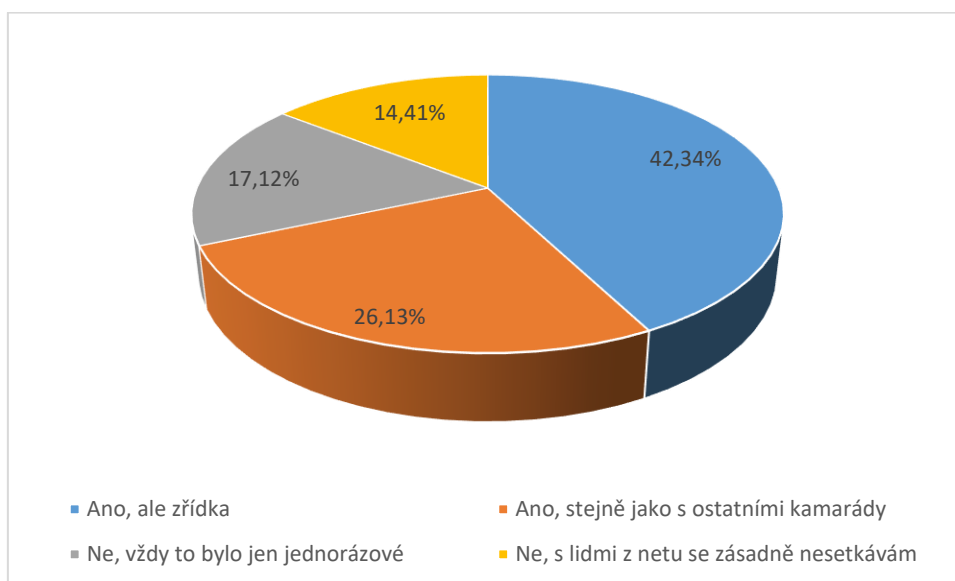
Druhá část dotazníku se týkala informací o četnosti používání počítače či telefonu, jednalo se o pět otázek. Celkem 50,79 % žáků se na svůj telefon podívá zhruba každou hodinu, 38,1 % se podívá na telefon dokonce každých několik minut. Dvakrát denně pak stačí pohled na telefon 8,73 % žáků a pouze 2,38 % žáků se dívá na telefon méně než 2x denně. Nejvíce žáků se mobilnímu telefonu věnuje v 30minutových úsecích (51,59 %), úseky do 5 minut upřednostňuje 30,95 % žáků. Více než jednu hodinu v jednom časovém úseku se pak věnuje telefonu 17,46 % žáků. Zatímco čas strávený na telefonu je rozložen do celého dne, čas strávený žáky na počítači se liší. Nejvíce žáků (31,75%) tráví čas na počítači pravidelně ve večerních hodinách. Delší časové úseky, než jen večer tráví u počítače 48,42 % a kratší nepravidelné úseky 19,84 % žáků. Celkem 51,58 % žáků dává přednost telefonu, 48,41 % pak počítači při komunikaci online. Oblíbenost obou zařízení je tak pro online komunikaci srovnatelná.

Přestože zvukový či video hovor zprostředkovává komplexnější smyslový vjem, tak většina respondentů dává stále přednost pouze psanému textu (46,8 %). Celkem 42,06 % žáků však používá nejenom psaný text, ale i video či hovor. Nejméně žáků (11,11 %) upřednostňuje multimediální komunikaci před výhradně psaným textem. Stále vysoká oblíbenost psaného textu je pravděpodobně způsobena vyšší praktičností (lze použít kdykoliv) a rychlostí předávání informací. Nevyžaduje také tak stabilní připojení k internetu.

4.3 Způsob chování online

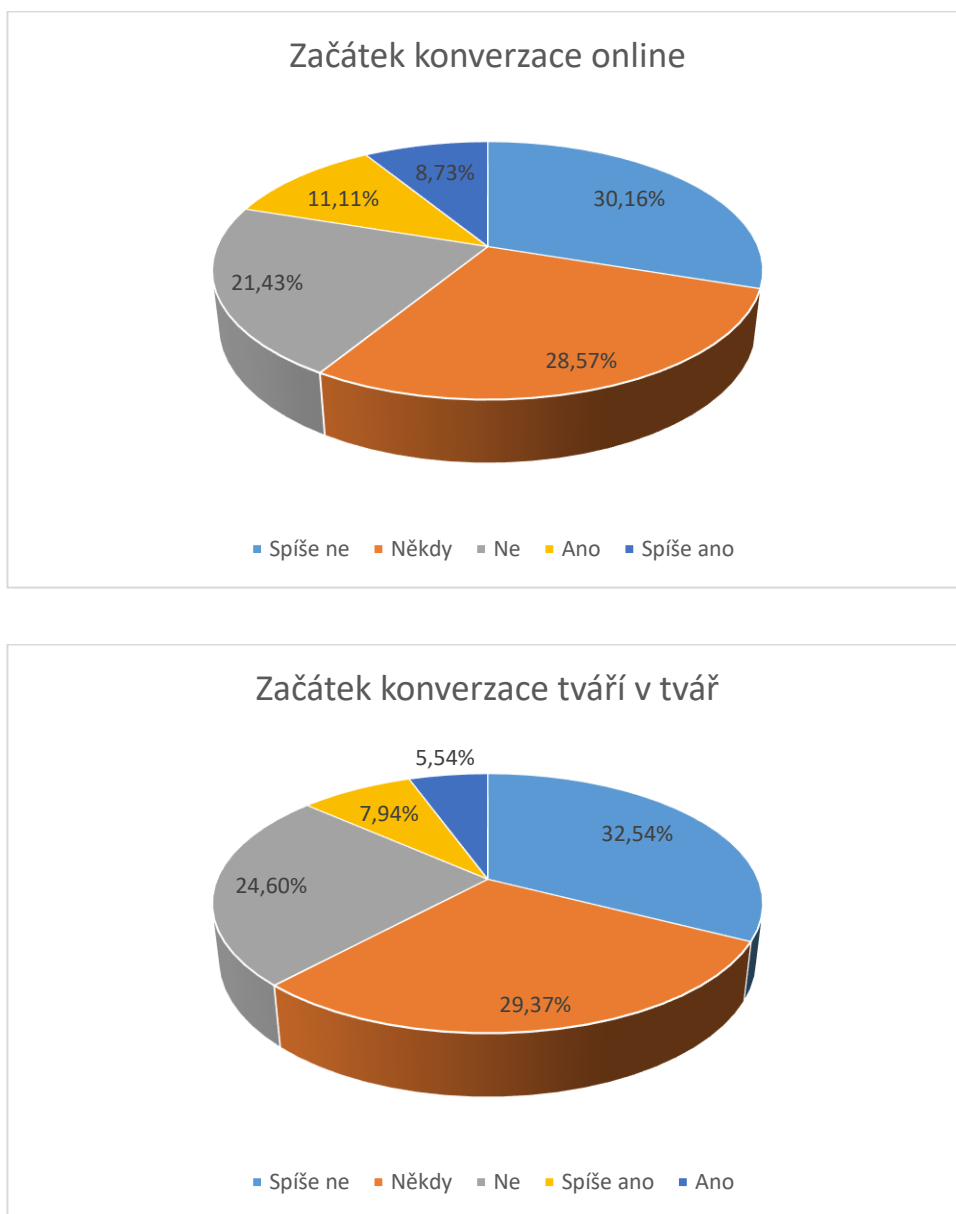
Poslední největší část dotazníku se skládala z 19 otázek a byla věnována chování při internetové komunikaci. Otázky se týkaly již konkrétních situací. První skupina otázek se zabývala seznámením na internetu. Rozdíly panují v ochotě se seznamovat s novými lidmi.

Bylo zjištěno, že celkem 89,68 % žáků se baví na internetu s cizími lidmi, oproti tomu 10,92 % žáků využívá internet pouze jako komunikační medium pro lidi, které již znají z běžného života. Tato část žáků se vůbec online seznamovat nechce. Rozdíly panují nejen v ochotě se seznamovat, ale také v ochotě se stýkat. Zatímco 73,5 % žáků se běžně baví online s lidmi, které osobně nikdy neviděli (a mnohdy to ani nemají v plánu), tak 26,5 % žáků se s většinou lidí, které potkali online ihned sešli i osobně. Zatímco 74,55 % dotázaných se chce osobně seznámit s lidmi, které poznají online, tak 25,45 % žáků setkání odmítá, protože rozlišují přátelství online a reálný život. Tato skupina vnímá obě skupiny přátel odděleně a často i neslučitelně. Čtvrtina dotázaných tak obě dvě prostředí vnímá jako oddělené životní oblasti a online známosti nechce zařadit do reálného světa. Jedním z důvodů by mohla být obava o bezpečnost. Liší se i četnost stýkání. Nejvíce dotázaných (42,3 %) se vídá s online přáteli zřídka, což může být často způsobeno geografickou vzdáleností. Více než čtvrtina (26,1 %) žáků se poté s kamarády z online prostředí stýká stejně často jako s ostatními kamarády. Část lidí se dokonce vídá s lidmi z online prostředí pouze jednorázově (viz Graf č. 3).

Graf č. 3 – Četnost stýkání se s lidmi z online prostředí

Další skupina otázek se týkala začátku vlastní komunikace. Rozhovor začínají obvykle častěji více společensky zaměřeni lidé. Míra inicializace rozhovoru se liší v závislosti na prostředí. Zatímco online komunikaci začíná 19,84 % respondentů, tak v reálném prostředí pouze 13,5 %. Online komunikaci pak zpravidla nezačíná a pouze reaguje 54,59 % a při osobním setkání spíše jen reaguje 57,14 % žáků (viz Graf č. 4).

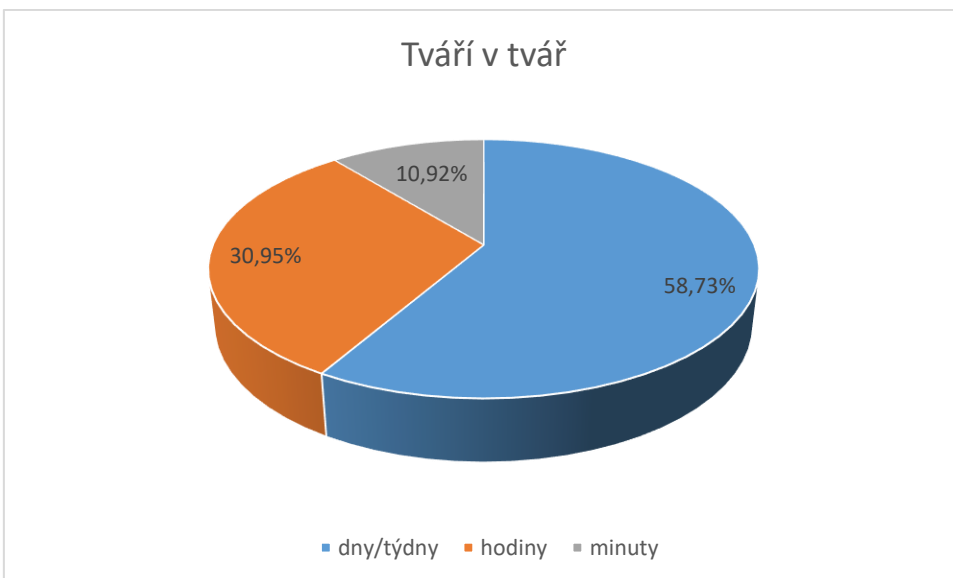
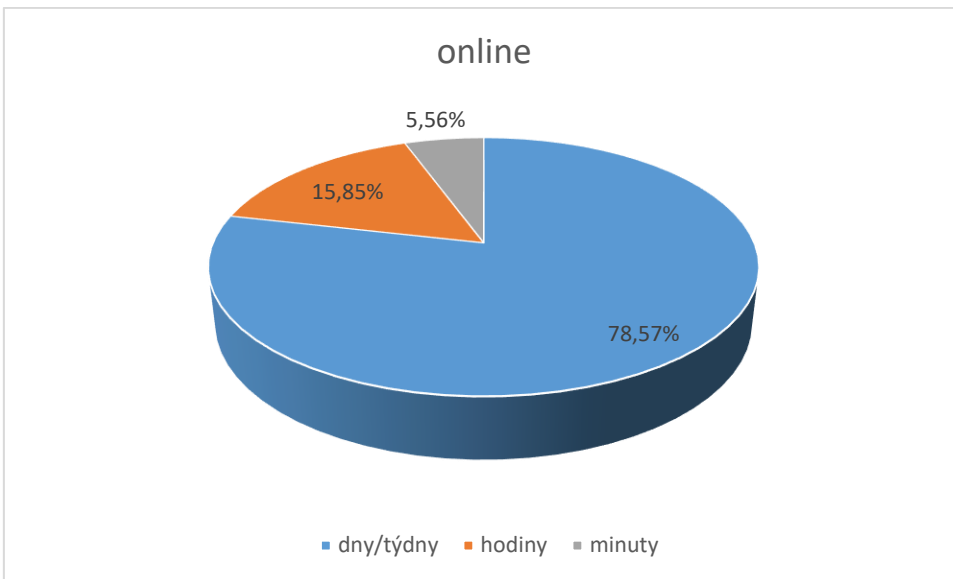

Graf č. 4 – Porovnání ochoty začít komunikaci v různých prostředích

Vyšší ochota začínat rozhovor v online prostředí je způsobena pravděpodobně menším studem, strachem a pocitem anonymity. Vliv má také fakt, že dotyčný případnou negativní reakci druhého nevidí. Z tohoto důvodu pomáhá online prostředí seznamovat se i introvertnějším jedincům.

Zkoumán byl také způsob trávení času online. Respondenti mohli označit více možností současně. V důsledku toho zřejmě 58,73 % respondentů označilo možnost, že tráví čas různě. Další tři varianty pak byly zastoupeny obdobně. Celkem 34,92 % žáků na internetu řeší své problémy, 32,54 % se baví o svých zájmech s podobně smýšlejícími vrstevníky a 31,75 % pak komunikuje hlavně ohledně organizace schůzek či spolupráce na školních projektech. Pouze 18,25 % dotázaných pak hledá na internetu přátele či partnerský vztah.

Další skupina otázek se týkala času potřebného ke vzniku přátelství. Zatímco při online komunikaci trvá vytvoření přátelství v řádech dnů až týdnů u 78,57 % žáků, stejnou dobu potřebuje při osobní komunikaci jen 58,73 %. Několik hodin na tvorbu přátelství online potřebuje 15,87 % žáků, zatímco během osobní komunikace v rámci několika hodin vznikne přátelství u 30,95 % dotázaných. Na první pohled v průběhu několika minut rozhovoru se dokáže spřátelit 5,56 % uživatelů online a 10,32 % při osobní komunikaci (viz Graf č. 5). Při komunikaci tváří v tvář tak vzniká přátelství zpravidla rychleji, což je pravděpodobně způsobeno plnějším vnímáním druhé osoby. Vliv na kvalitu komunikace má tak např. i nonverbální způsob komunikace, který není možný přenést skrz online text.

Graf č. 5 – Čas potřebný k vytvoření přátelství v různých prostředích

Se vznikem přátelství souvisí i jejich počet. Zatímco 73 % žáků má většinu přátel z osobních setkání, 11,91 % jich má více z online komunikace a 15,08 % žáků pak má vyrovnaný počet přátel z obou prostředí. Počet přátel může souviset s mírou komunikace v daném prostředí, ochotou seznamovat se či povahovými rysy. Jediná otázka se pak zabývala četností vzniku partnerských vztahů v online prostředí. Celkem u 35,71 % uživatelů přerostla online komunikace v partnerský vztah, 64,29 % našlo na internetu pouze kamarády. Středoškolský věk je nejčastěji počátkem partnerských

vztahů, je proto možné, že u starších respondentů by četnost vzniku partnerských vztahů byla vyšší.

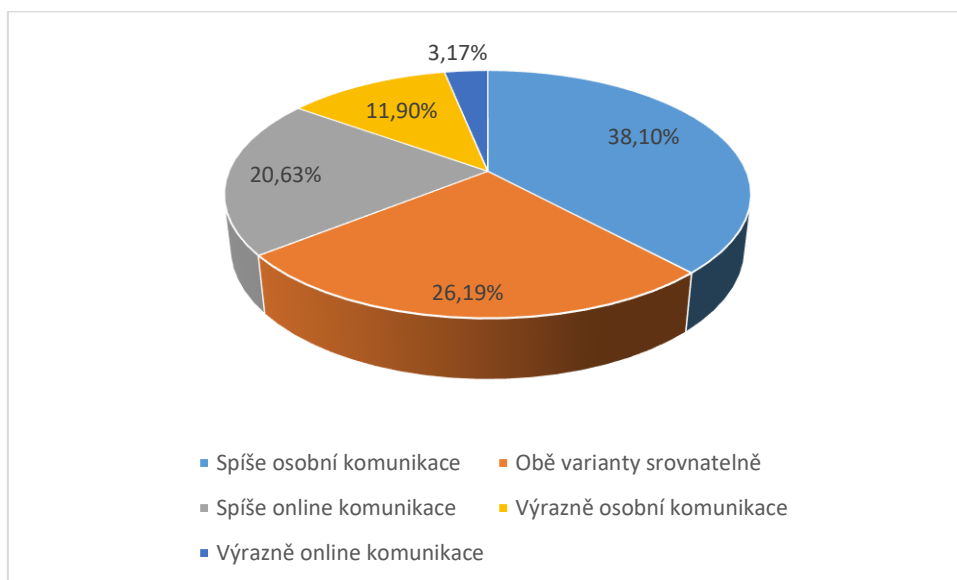
Jediná okrajová otázka se zabývala riziky spojenými s online komunikací. Tato rizika si uvědomuje 92,86 % žáků, z toho však 14,29 % na základě předchozích špatných zkušeností. Tito žáci na základě hrozících rizik upravili své chování na internetu a dodržují zásady bezpečné komunikace. Bohužel 7,14 % žáků své chování rizikům nepřizpůsobilo, většinou pak proto, že si potenciální rizika vůbec nepřipouští.

Internet jako anonymnější prostředí může pomoci některým jedincům v ochotě se svěřit a řešit své problémy. Zatímco 28,57 % je ochotno řešit své problémy pouze osobně, 15,08 % uživatelů naopak raději řeší osobní problémy prostřednictvím online komunikace. Většina dotázaných (56,35 %) však využívá pro řešení problémů obě média. Část problémů pravděpodobně řeší s dostupnějšími online odborníky. Ochota řešit problémy může souviset s otevřeností daného jedince. Drtivá většina dotázaných je přirozeněji více otevřena při osobním kontaktu (65,1 %), nezanedbatelná část vzorku je však otevřenější při online komunikaci (34,9 %). Tato skupina pak pravděpodobně častěji řeší své osobní problémy online.

Každý člověk se může setkat s jedincem, jehož přítomnost mu není příjemná. Podobná situace může nastat i na internetu, kdy dotyčnému způsob komunikace druhé strany přijde nepříjemný. Reakce uživatele na danou situaci se pak může lišit. Nepříjemnou online komunikaci je schopno ukončit 87,3 % uživatelů (z toho 34,13 % natrvalo, 53,17 % dočasně), oproti tomu 12,7 % žáků v komunikaci pokračuje, i když je jim není příjemná. Nepříjemná komunikace může vést až u ukončení celého online přátelství. Zatímco 37,3 % žáků je ochotno online přátelství při neshodách ihned ukončit, 30,16 % žáků ukončí v danou chvíli komunikaci, ale později se k ní vrátí a 32,54 % žáků přátelství po neshodách impulzivně neukončuje. Míra ochoty ukončit online přátelství by mohla souviset s váhou, jakou toto přátelství pro daného člověka má. Pro 57,14 % respondentů je osobní přátelství nejdůležitější, pro 38,89 % jsou obě varianty rovnocenné a pro 3,97 % žáků je dokonce online přátelství důležitější než to osobní.

Vliv na komunikaci má i povaha dotyčného jedince. Čas, který denně žáci komunikaci věnují, se liší. Nejvíce dotázaných dává přednost samostatným činnostem (26,98%), což může ukazovat na jejich introvertnější povahu, 7,14 % žáků dokonce komunikuje pouze v situacích, kdy je to nezbytně nutné. Naopak intenzivně komunikaci vyhledává 15,9 % žáků a tráví s ní většinu veškerého času. Poměrně velkou část dne pak tráví komunikací 23,8 % respondentů. U této skupiny můžeme předpokládat společenšější extrovertní povahu. Zbylých 26,1 % žáků tráví komunikací část dne, nenacházejí se tak na žádném extrému hodnotící škály a jejich povahový rys bude vyrovnaný.

Nezáleží jen na míře komunikaci, ale i na prostředí kde se komunikace odehrává. Komunikaci tváří v tvář preferuje 50 % žáků, oproti tomu 23,8 % jedinců pak preferuje online komunikaci. Oba způsoby komunikace v podobné míře využívá 26,19 % jedinců (viz Graf č. 6). Preference prostředí může souviset s pohledem na dané prostředí, s povahou či komunikačními schopnostmi.

Graf č. 6 – Míra preference prostředí pro komunikaci

4.4 Pravděpodobnosti odpovědí

Jaké je Vaše pohlaví?

- odpověď **Dívka**:
 - **1.8x** větší pravděpodobnost při odpovědi **Minimálně** na otázku: *Jakým způsobem trávíte čas na PC?*
- odpověď **Chlapec**:
 - **1.8x** větší pravděpodobnost při odpovědi **2x denně** na otázku: *Jak často během dne se podíváte na svůj telefon?*

Chcete se s nimi vidět?

- odpověď **Ano, chci**:
 - **1.5x** větší pravděpodobnost při odpovědi **Spíše ano, často začínám rozhovor první** na otázku: *Často začínáte konverzaci na internetu s cizími lidmi?*

Považujete online přátelství za stejně důležité jako osobní známosti?

- odpověď **Ne, osobní přátelství je pro mě nejdůležitější**:
 - **1.6x** větší pravděpodobnost při odpovědi **Telefon** na otázku: *Dáváte přednost při komunikaci počítači nebo telefonu?*

V kterém prostředí jste více otevření?

- odpověď **Při osobní komunikaci s lidmi, které dobře znám**:
 - **1.5x** větší pravděpodobnost při odpovědi **Minimálně** na otázku: *Jakým způsobem trávíte čas na PC?*

4.5 Vliv preference osobního přátelství na četnost osobní komunikace

Segment respondentů:

- Považujete online přátelství za stejně důležité jako osobní známosti?
 - Ne, osobní přátelství je pro mě nejdůležitější

Sledované odpovědi:

- Kterému typu komunikace dáváte přednost?
 - Spíše osobní komunikaci, ale komunikuji i online
 - Výrazně osobní komunikaci

V celém sledovaném souboru respondentů je pravděpodobnost sledované odpovědi **50 %**, u vybraného segmentu respondentů je pravděpodobnost sledované odpovědi

66,67 %. Vybraný segment respondentů zvyšuje **pravděpodobnost** výskytu sledované odpovědi. Závislost podpořilo 48 respondentů.

4.6 Vliv studovaného oboru na bezpečnější chování

Segment respondentů:

- Který obor na škole studujete?
 - Technický (IT, mechanizace, opravář)

Sledované odpovědi:

- Uvědomujete si možná rizika (např. kyberšikana, stalking) komunikace přes internet a chováte se bezpečně?
 - Ano, ale nikdy se mi nic nestalo
 - Ano, mám s tím zkušenosti a jsem již opatrnější

V celém sledovaném souboru respondentů je pravděpodobnost sledované odpovědi **92,86 %**, u vybraného segmentu respondentů je pravděpodobnost sledované odpovědi **93,94 %**. Vybraný segment respondentů nemá vliv na výskyt sledované odpovědi. Závislost podpořilo 31 respondentů.

4.7 Vliv četnosti přátel na důležitost přátelství

Segment respondentů:

- Máte více přátel z osobních setkání nebo z komunikace na internetu?
 - Z osobních setkání

Sledované odpovědi:

- Považujete online přátelství za stejně důležité jako osobní známosti?
 - Ne, osobní přátelství je pro mě nejdůležitější

V celém sledovaném souboru respondentů je pravděpodobnost sledované odpovědi **57,14 %**, u vybraného segmentu respondentů je pravděpodobnost sledované odpovědi **73,77 %**. Vybraný segment respondentů zvyšuje pravděpodobnost výskytu sledované odpovědi. Závislost podpořilo 45 respondentů.

4.8 Vliv četnosti komunikace na preferenci prostředí

Segment respondentů:

- Kolik času věnujete během dne komunikaci s ostatními lidmi?
 - Dávám přednost klidu (samostatným činnostem)
 - Pouze část dne

Sledované odpovědi:

- Kterému typu komunikace dáváte přednost?
 - Obě dvě varianty stejně
 - Spíše online komunikaci, ale bavím se i osobně (např. ve škole)

V celém sledovaném souboru respondentů je pravděpodobnost sledované odpovědi **46,83 %**, u vybraného segmentu respondentů je pravděpodobnost sledované odpovědi **44,78 %**. Vybraný segment respondentů nemá vliv na výskyt sledované odpovědi. Výsledek podpořilo 30 respondentů.

V případě, že zúžíme výběr, pro více hraniční odpovědi:

Segment respondentů:

- Kolik času věnujete během dne komunikaci s ostatními lidmi?
 - Dávám přednost klidu (samostatným činnostem)

Sledované odpovědi:

- Kterému typu komunikace dáváte přednost?
 - Spíše online komunikaci, ale bavím se i osobně (např. ve škole)

V celém sledovaném souboru respondentů je pravděpodobnost sledované odpovědi **20,63 %**, u vybraného segmentu respondentů je pravděpodobnost sledované odpovědi **29,41 %**. Vybraný segment respondentů zvyšuje pravděpodobnost výskytu sledované odpovědi. Výsledek však podpořilo jen 10 respondentů.

4.9 Vliv preference typu přátelství na jeho případné ukončení

Segment respondentů:

- Považujete online přátelství za stejně důležité jako osobní známosti?
 - Ne, osobní přátelství je pro mě nejdůležitější

Sledované odpovědi:

- Je pro Vás jednoduché rychle ukončit přátelství online?
 - Ano, problematického člověka mažu ze seznamu a již s ním nekomunikuji

V celém sledovaném souboru respondentů je pravděpodobnost sledované odpovědi **37,3 %**, u vybraného segmentu respondentů je pravděpodobnost sledované odpovědi **47,22 %**. Vybraný segment respondentů zvyšuje pravděpodobnost výskytu sledované odpovědi. Výsledek podpořilo 34 respondentů.

4.10 Vliv pohlaví na míru komunikace

Segment respondentů:

- Jaké je Vaše pohlaví?
 - Dívka

Sledované odpovědi:

- Kolik času věnujete během dne komunikaci s ostatními lidmi?
 - Kdykoliv je to možné
 - Většinu dne

V celém sledovaném souboru respondentů je pravděpodobnost sledované odpovědi **39,68 %**, u vybraného segmentu respondentů je pravděpodobnost sledované odpovědi **45,16 %**. Vybraný segment respondentů nemá vliv na výskyt sledované odpovědi. Výsledek podpořilo 28 respondentů.

4.11 Vliv ochoty řešit problémy na otevřenost

Segment respondentů:

- Řešíte osobní problémy s přáteli, které znáte pouze z virtuálního prostředí?
 - Ano, rád se na internetu vypovídám

Sledované odpovědi:

- V kterém prostředí jste více otevření?
 - Na internetu, anonymně se mohu lépe svěřit

V celém sledovaném souboru respondentů je pravděpodobnost sledované odpovědi **34,9 %**, u vybraného segmentu respondentů je pravděpodobnost sledované odpovědi **57,89 %**. Vybraný segment respondentů silně zvyšuje pravděpodobnost výskytu sledované odpovědi. Avšak podpořilo pouze 11 respondentů.

4.12 Vliv ochoty ukončit komunikaci s ochotou ukončit přátelství

Segment respondentů:

- V případě neshod v online komunikaci je pro Vás snadné ji ukončit?
 - Ano, takového člověka mažu ze seznamu a již s ním nekomunikuji

Sledované odpovědi:

- Je pro Vás jednoduché rychle ukončit přátelství online?
 - Ano, problematického člověka mažu ze seznamu a již s ním nekomunikuji

V celém sledovaném souboru respondentů je pravděpodobnost sledované odpovědi **37,3 %**, u vybraného segmentu respondentů je pravděpodobnost sledované odpovědi **74,42 %**. Vybraný segment respondentů silně zvyšuje pravděpodobnost výskytu sledované odpovědi. Podpořilo 32 respondentů.

5 Diskuze

5.1 P1 – Introverti komunikují online

První predikce předpokládala, že introvertnější jedinci, kteří tráví osobní komunikací méně času, budou upřednostňovat spíše komunikaci online. Hypotéza vznikla na základě výzkumu, zkoumajícího motivaci lidí komunikovat online (Wang & Chang, 2010). Jednou z motivací pro hledání reálného vztahu online je právě proto, že v reálném prostředí je kontakt pro dotyčné náročnější, ať z důvodu stydlivosti, či strachu. Při vytvoření skupiny uživatelů, kteří komunikují málo nebo pouze část dne, nebyla větší pravděpodobnost zvolení odpovědi, že dávají přednost online komunikaci. Tento předpoklad se potvrdil až při zúžení výběru. Uživatelé dávající přednost samostatným činnostem pak preferují spíše online komunikaci. Tento vztah byl ale potvrzen pouze 10 respondenty (8 %), což je poměrně málo. Zdá se, že takto introvertních jedinců je ve vzorku jen malá část, tudíž na základě nedostatečného vzorku lidí nemůže předpoklad plně ověřen. Na základě předchozího výzkumu se však domnívám, že při větším vzorku uživatelů, by byl vztah mezi introvertní povahou a častější komunikací online plně podpořen.

5.2 P2 – Vznik partnerského vztahu online

Druhá predikce předpokládala, že alespoň čtvrtina respondentů nalezla prostřednictvím online komunikace partnerský vztah. Ve zkoumaném vzorku zažilo partnerský vztah online 36 % žáků. Což splňuje narůstající trend a odpovídá to výzkumu (Parks & Floyd 1996), kde partnerský vztah nalezlo jen 26 % respondentů. Předpokládám, že za výrazně vyšší procento vzniklých vztahů v tomto výzkumu měly vliv hlavně dvě skutečnosti. V současné době je způsob komunikace online daleko propracovanější, než byl v 90. letech – kdy se jednalo pouze o psaný text. Dnes je komunikace online možná i formou zvukovou či vizuální. Druhým vlivem je pak pravděpodobně věk žáků. Tento výzkum byl proveden na žácích středních škol, což je věkové období tvorby prvních partnerských vztahů. Na jednu stranu je pozitivní, že online seznamování je běžným způsobem navazování komunikace a není na něj pohlíženo již tak negativně jako dříve. Na druhou stranu však zvyšující se procento seznamování online může znamenat, že mladí lidé jsou

ostýchavější v běžné mezilidské komunikaci a snad ze strachu, že selžou, raději volí méně osobní způsob komunikace online, kde se mohou chovat statečněji. Přemíra komunikace online tak může snižovat nejenom chuť, ale i samotnou schopnost seznamování se tváří v tvář. Seznamování online se dnes stává plnohodnotným způsobem seznámení, neboť v roce 2009 se již 22 % párů seznámilo právě touto cestou (ČTK, 2012). Poměr seznámených párů na internetu vůči zbytku populace se může měnit v závislosti na věku a míry využívání internetu danou věkovou skupinou.

5.3 P3 – Ochota ukončit online přátelství

Třetí predikce předpokládala, že polovina žáků bude ochotna snadno ukončit online přátelství. Ve zkoumaném vzorku však bylo ochotno snadno ukončit přátelství jen 37 % žáků. Predikce vznikla na základě výzkumu (Veselá, Šmahel, 2016). V tomto výzkumu byla polovina respondentů nejenom ochotna snadno ukončit online přátelství, ale také 59 % lidí necítilo k online přátelům žádné závazky. V tomto zkoumaném vzorku je míra ochoty nižší. Pokles je pravděpodobně způsoben vnímáním důležitosti online přátelství. Zatímco 57 % žáků považuje přátelství vzniklé z osobních setkání za důležitější, tak celých 39 % žáků považuje online přátelství za stejně důležité jako to z osobní komunikace. Zdá se tak, že online přátelství je již většinou lidí vnímáno jako rovnocenné. Změnu v lidských postojích pravděpodobně způsobil rychlý vývoj technologií, kdy je dnes online komunikace všudypřítomná. Velký vliv bude mít zřejmě i současná popularita sociálních sítí a téměř „povinnost“ založit si zde profil. Online komunikace je dnes téměř nezbytností i co se týče studia (sdílení materiálů, společná diskuze nad úkoly), a tak i žáci, kteří online komunikaci nepreferují, jsou nuceni ji alespoň částečně využívat. Dá se očekávat, že v dalších letech bude pro některé věkové kategorie význam online komunikace narůstat a stane se dokonce preferovanější než v tváří v tvář.

5.4 P4 – Větší opatrnost žáků technických oborů

Čtvrtou predikcí byl předpoklad, že žáci technických oborů si budou více uvědomovat rizika spojená s komunikací online a budou se chovat bezpečněji. Předpokládala jsem,

že žáci, kteří se podrobně učí o informačních systémech a jsou si vědomi rizik při tvorbě online programů, se budou chovat na internetu opatrněji právě proto, že ví, jak se data zpracovávají či zálohují a že je možné je zneužít. Tato teorie se však nepotvrdila. Počet žáků neřešících rizika je mezi technickými a ostatními obory stejný. Jedná se o 7 % dotazovaných žáků napříč všemi obory. Jedná se o poměrně velké číslo, které však může být zkresleno malým počtem respondentů. Přestože se v tomto případě předpoklad nepotvrdil, je možné, že daný vztah existuje, ale až u starších studentů, jejichž znalosti o informačních systémech jsou více prohloubeny.

5.5 P5 – Stýkání s online přáteli

Pátou predikcí je předpoklad, že četnost stýkání se s online přáteli bude nižší. Vycházela jsem z předpokladu, že část online přátel bude bydlet daleko. Možnost bavit se s kýmkoliv bez ohledu na vzdálenost je také jedno ze specifik online komunikace. Hypotézu považuji za potvrzenou, protože pouze 26 % žáků se vidá s online přáteli stejně často jako s ostatními. Nejčastější odpověď – kontakt zřídka – vybralo 47 % respondentů. Potvrzení výsledku logicky odpovídá předpokladu, že část online přátel pochází z daleka a osobní setkání s nimi je komplikovanější. Internet dnes slouží jako spojovací médium a díky němu je komunikace možná na jakoukoliv vzdálenost.

5.6 H6 – Dívky komunikují více

Šestá hypotéza předpokládá, že dívky tráví komunikací více času než chlapci. Tento předpoklad vychází ze studie (Arnett et al., 2007) zkoumající čas strávený online. Dle tohoto výzkumu tráví dívky na internetu většinu času komunikací s ostatními, zatímco chlapci tráví čas online spíše hraním her. V tomto průzkumu však nebyl vztah mezi pohlavím a mírou komunikace prokázán. Předpoklad, že ženy tráví komunikací větší část dne, byl popsán i v knize „*Proč ženy myslí tak, jak myslí, a proč jednají jinak než muži*“ (Brizendine, 2007), podle které mají muži denně sdělit 2-4000 slov, ženy pak dvojnásobek. Ve studii publikované v časopisu Science (Mehl et al., 2007) však byl tento fakt vyvrácen. A průzkum v této práci ukazuje, že množství stráveného času je u obou

pohlaví shodný. Přestože zastánci rozdílné míry komunikace argumentují rozdílnou stavbou mozku, zdá se, že za určitých okolností je čas a množství použitých slov u obou pohlaví vyvážené. Rozdíl tak zřejmě nebude spočívat v samotné délce komunikace, ale spíše v tématech, popřípadě účelem samotného rozhovoru.

5.7 P7 – Online přátelství vzniká déle

Sedmá predikce předpokládá, že online přátelství bude vznikat delší dobu než přátelství v osobní rovině. Tento předpoklad vychází z teorie Walthera (1992), jež předpokládá, že vznik přátelství online je možný, ale dané přátelství vzniká déle. Důvodem delší doby je omezená schopnost komunikace. Online komunikace je smyslově neúplná, zvláště co se týká čichových či hmatových podnětů, které v současné době není možné přenést. Tato neúplnost má vliv na vznik sociální vazby. Z výsledků vyplynulo, že pro vytvoření online přátelství potřebuje 79 % žáků několik dnů až týdnů. Zbýlých 21 % žáků je schopno navázat online přátelství do několika hodin. Zatímco naproti tomu až 41 % žáků je schopno považovat dotyčného za přítele už po několika hodinách osobní komunikace. Pakliže výsledky shrneme, tak v online komunikaci tvorba přátelství trvá 79 % žáků dlouho a 21 % krátce, zatímco při osobní komunikaci potřebuje 41 % žáků kratší čas a 59 % žáků vytváří přátelství déle. Na základě těchto výsledků predikce odpovídá. Doba, během které vzniká online přátelství, je delší. Pravděpodobný důvod bude odpovídat teorii Walthera (1992), že omezené smyslové vnímání při online komunikaci prodlužuje čas vytváření sociálních vazeb mezi komunikujícími, což bylo znovu potvrzeno i později (Walther *et al.*, 2011). Teorie však byla později doplněna o situaci, kdy za určitých okolností může být naopak online komunikace vnímána intenzivněji, protože se do komunikace partnera promítá subjektivní očekávání druhé strany.

5.8 P8 – Rizika online komunikace

Osmá predikce předpokládá, že část žáků se již setkala s riziky online komunikace. Nejrozšířenějším problémem mezi žáky v online prostředí je kyberšikana. Uživatelé se však mohou také setkat se sextingem nebo kybergroomingem. V rámci tohoto

průzkumu nebylo zkoumáno, s jakým rizikem se dotyčný žák setkal. Otázka se týkala toho, zda si žák uvědomuje existenci rizik a zda upravil své chování online vzhledem k hrozícímu nebezpečí. Z výzkumu vyplynulo, že 14 % žáků má již nějaké zkušenosti s online riziky (nemůžeme však říci, se kterými konkrétně). Jsou-li srovnána čísla s nejrozšířenějším problémem online prostředí s kyberšikanou, zjistíme, že dle evropského výzkumu EU Kids online, se v roce 2010 s kyberšikanou setkalo 8 % dotázaných. V českém prostředí byl v roce 2009 proveden výzkum projektu Minimalizace šikany společností *MediaResearch*, který ukázal, že 10 % dětí bylo v posledním půlroce obětí kyberšikany. Protože v tomto průzkumu nebyla rizika rozlišována, předpokládá se, že 14 % žáků odpovídá předchozím výzkumům.

5.9 P9 – Důležitost přátelství a míra komunikace

Devátá predikce se skládá z několika dílčích předpokladů. Žáci, kteří považují přátelství z osobních setkání za důležitější, budou více komunikovat tváří v tvář a budou mít také více přátel z těchto setkání. Protože pro ně bude mít online přátelství menší váhu, budou ochotni snadněji online přátelství ukončit.

Celkem 57 % všech žáků má více přátel ze známostí z běžné komunikace. Avšak skupina žáků, která považuje osobní přátelství za důležitější, má pak přátel z osobní komunikace až 74 %. První část predikce je tak výsledkem průzkumu potvrzena. Vnímání důležitosti přátelství má vliv i na další zkoumané parametry. Zatímco preference komunikace tváří v tvář je v celkovém vzorku 50 %, u vybrané části respondentů je pak tato preference u 66 % dotázaných. Druhá část predikce je tak výsledky také podpořena.

Ve zkoumané skupině žáků se výrazně častěji vyskytovala možnost ukončení online přátelství po vzájemných neshodách. Zatímco v celkovém vzorku respondentů je 37 % žáků ochotno online přátelství ihned ukončit, ve sledované skupině je ochota ihned ukončit online přátelství u 47 % žáků. Celá predikce je tak kompletně potvrzena. Část žáků pravděpodobně stále pořád nevnímá online prostředí jako alternativu k běžné komunikaci. Důvodem mohou být obavy o bezpečnost nebo právě neúplná smyslová

naplněnost. Je jistě dobře, že u středoškoláků, kde největší část jedinců tráví nejvíce času online, je stále míra osobní komunikace důležitá a mnohdy i preferovaná.

5.10 P10 – Ukončení online přátelství

Poslední desátá predikce navazuje na předchozí. Předpokládá, že žáci, kteří jsou ochotni snadno ukončit online komunikaci po neshodách, jsou stejně snadno ochotni ukončit i online přátelství. Celkem 37 % žáků je ochotno snadno ukončit online přátelství. Ve skupině žáků, kteří jsou ochotni snadno ukončit jakoukoliv online komunikaci při neshodách, je pak ochota ukončit celé online přátelství u 74 % žáků. Přestože je dobře, že v případě neshod jsou žáci schopni komunikaci ukončit, čímž se mohou vyhnout nepříjemnostem, jsou výsledky varovné. Mohou totiž znamenat, že současní žáci středních škol raději komunikaci ukončí, než aby se snažili daný problém řešit. Pravděpodobně bude větší míra ochoty snadno ukončit online přátelství souviset s tím, že většina online uživatelů necítí k lidem, které znají pouze online žádné závazky (Veselá, Šmahel, 2016), a proto jim pak ukončení komunikace nedělá problém. Druhým důvodem pak bude samotná jednoduchost online vztah ukončit (Šmahel, 2003), kdy stačí druhý kontakt doslova „zablokovat“. Následné nahrazení ukončeného vztahu jiným je v online prostředí pak daleko jednodušší (Bauman, 2013).

6 Závěr

Cílem této práce bylo zjistit několik základních rozdílů ve způsobech komunikace středoškoláků v online prostředí a tváří v tvář.

Z výsledků vyplynulo, že rozdíly v komunikaci existují, ale vesměs odpovídají očekáváním. Celkem bylo ověřeno deset hypotéz. Z toho se dvě nepotvrdily, dvě se potvrdily pouze částečně a zbylých šest bylo zcela potvrzeno. Ukazuje se, že pro část uživatelů je osobní přátelství stále nejdůležitější a tomuto názoru podražují pohled dál

Masový nárůst dostupnosti internetu způsobil, že se význam elektronické komunikace neustále zvyšuje, přesto zůstává osobní kontakt nenahraditelný.

Téma této bakalářské práce Sociální vazby a interakce v prostředí internetu je a bude velice aktuální a bylo by vhodné ve výzkumech nadále pokračovat.

7 Seznam literatury

Arnett, Jeffrey Jensen, and Nancy Eisenberg. "Introduction to the special section: Emerging adulthood around the world." *Child Development Perspectives* 1.2 (2007): 66-67.

Bargh, John A., Katelyn YA McKenna, and Grainne M. Fitzsimons. "Can you see the real me? Activation and expression of the "true self" on the Internet." *Journal of social issues* 58.1 (2002): 33-48.

Bartošek, M., Krátce z historie Internetu. Zpravodaj ÚVT MU. ISSN 1212-0901, 1995, roč. V, č. 3, s. 10-13.

BAUMAN, Zygmunt. Tekutá láska: o křehkosti lidských pout. Vyd. 1. Překlad Zuzana Gabajová. Praha: Academia, 2013, 155 s. XXI. století, sv. 25. ISBN 978-802-0022-707, str.67.

Brizendine, Loann, Proč ženy myslí tak, jak myslí a proč jednají jinak než muži, Computer Press, 2007, ISBN 978-80-251-1690-6

Brown, B. Bradford. "Adolescents' relationships with peers." *Handbook of adolescent psychology* 2 (2004): 363-394.

BRUMLA, MILAN. "Zdroje Mimořádného Zkreslení Odpovědí Na Otázky Dotazníku a Cesty k Jeho Neutralizaci." *Sociologický Časopis / Czech Sociological Review*, vol. 9, no. 5, 1973, pp. 520–532. JSTOR, JSTOR, www.jstor.org/stable/41128676.

Bušťíková, L.: Analýza sociálních sítí, in *Sociologický časopis* 2/35, Praha. 1999

Crha, V., AMI Digital Index: Češi používají stále více sociálních médií, průměrný čas trávený na síti ale klesl, STAM/MARK, 2017, Dostupné online - <http://www.amidigital.cz/digikydy/ami-digital-index-cesi-pouzivaji-stale-vice-socialnich-medii-prumerny-cas-traveny-na-siti-ale-klesl/>

ČERNÁ, Monika. Úvod do problematiky sociálních sítí. Metodický portál: Články [online]. 29. 02. 2012, [cit. 2018-03-25]. Dostupný z WWW: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/g/15075/UVOD-DO-PROBLEMATIKY-SOCIALNICH-SITI.html>. ISSN 1802-4785.

ČERNÁ, Monika. Úvod do sociálních sítí: největší rizika. Metodický portál: Články [online]. 14. 03. 2012, [cit. 2018-03-25]. Dostupný z WWW: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/g/15077/UVOD-DO-SOCIALNICH-SITI-NEJVETSI-RIZIKA.html>. ISSN 1802-4785.

ČERNÝ, V. Řeč těla. Brno: Edika, 2012, ISBN 80-7258-171-6

Český statistický úřad, VYUŽÍVÁNÍ INFORMAČNÍCH A KOMUNIKAČNÍCH TECHNOLOGIÍ V DOMÁCNOSTECH A MEZI JEDNOTLIVCI, 2017 – [Cit. 07. 03. 2018], Dostupné online - <https://www.czso.cz/documents/10180/46014700/06200417.pdf/a0bd4497-d2b6-450b-95f0-2f70c50786d5?version=1.1>

ČTK, Při seznamování přes internet máme sklon chovat se jako při nákupu bot. OnaDnes.cz[online]. 2012. Poslední změna 10. 02. 2012 16:42 [Cit. 07. 03. 2018]. Dostupné z: http://ona.idnes.cz/pri-seznamovani-pres-internet-mame-sklon-chovat-se-jako-pri-nakupu-bot-1zy-/vztahy-sex.aspx?c=A120210_150757_vztahy-sex_job

Daft, Richard L., and Robert H. Lengel. *Information richness. A new approach to managerial behavior and organization design.* No. TR-ONR-DG-02. Texas A and M Univ College Station Coll of Business Administration, 1983.

Fialová J., Sobotková M., Havlíček J. - Čichová komunikace u člověka, Časopis Živa, č.5/2016, str. 264. [Cit. 07. 03. 2018]. Dostupné online - <http://ziva.avcr.cz/files/ziva/pdf/cichova-komunikace-u-cloveka.pdf>

Gregar T., Historie internetové komunikace, Masarykova Univerzita, 2003, [Cit. 07. 03. 2018] Dostupné online - <https://www.fi.muni.cz/usr/jkucera/pv109/2003p/xgregar.htm>

Hian, Lee Bee, et al. "Getting to know you: Exploring the development of relational intimacy in computer-mediated communication." *Journal of computer-mediated communication* 9.3 (2004): JCMC935.

HLADKÝ, A. Ergonomické rizikové faktory zdravotních problémů u PC obrazovek : Část II.. České pracovní lékařství [online]. 26. 08. 2003, č. 2, [cit. 2018-02-03]. Dostupný z WWW: http://www.bozpinfo.cz/knihovna-bozp/citarna/clanky/lidsky_cinitel/ergo2030731.html

HORSKÁ, B., Internet jako cesta pomoci: Internetové poradenství pro pomáhající profese. Vyd.1. Praha: Slon, 2010, 198 s. ISBN 978-80-7419-034-6.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: Základy kvantitativního výzkumu.* Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

Javůrek, K - Facebook už používají přes 2 miliardy lidí, počet uživatelů největší sociální sítě na světě stále stoupá, Connect!, 2017, [Cit. 07. 03. 2018], Dostupné online - <https://connect.zive.cz/bleskovky/facebook-uz-pouzivaji-pres-2-miliardy-lidi-pocet-uzivatelu-nejvetsi-socialni-site-na-svete-stale-stoupa/sc-321-a-188329/default.aspx>

Kiesler, Sara, Jane Siegel, and Timothy W. McGuire. "Social psychological aspects of computer-mediated communication." *American psychologist* 39.10 (1984): 1123.

Kocourková, Z. – Sociální vazby a interakce žáků středních škol (výsledky průzkumu), 2018. Dostupné online na <https://socialni-vazby-a-interakce-z.vyplnto.cz>.

Kohoutek R., Stručný úvod do sociometrie, web Psychologie v teorii a praxi, 2009, [Cit. 08. 03. 2018], Dostupné online - <http://rudolfkohoutek.blog.cz/0901/sociometrie>

Kopecký, Kamil, and Veronika Krejčí. "Rizika virtuální komunikace." Příručka pro učitele.) Olomouc: Net (2010).

KOPECKÝ, Kamil. Moderní trendy v e-komunikaci. Olomouc: Hanex, 2007. ISBN 978-80-85783-78-0.

LAUDER, S. Spolu, ale sami: Máme raději digitální technologie nebo skutečné lidi?. RESPEKT: Svět technologických novinek. 21. 5. 2012, s. 12-13. ISSN 0862-6545

Lauricella, Alexis R., Ellen Wartella, and Victoria J. Rideout. "Young children's screen time: The complex role of parent and child factors." *Journal of Applied Developmental Psychology* 36 (2015): 11-17.

LIVINGSTONE, Sonia; BOVILL, Moira. Children and Their Changing Media Environment. Mahwah, New Jersey : Lawrence Erlbaum Associates, Inc., 2001

MACEK, P. "Psychologické a sociální charakteristiky dospívání. 1. vyd. Praha." Portál (1999).

MACEK, Jakub. Úvod do nových médií. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2011. ISBN 978-80-7464-025-4.

Marcinek, J., Historie komunikace a získávání informací, 2009, [Cit. 07. 03. 2018], Dostupné online - <http://iam.kryspin.net/2009/05/18/historie-komunikace-a-informaci/>

MEHL, Matthias R., et al. Are women really more talkative than men?. *Science*, 2007, 317.5834: 82-82.

NCBI. Metodiky, učební materiály. Národní centrum bezpečnějšího internetu [online]. ©2012 [cit. 2018-01-03] Dostupné z: <http://www.ncbi.cz/category/6-metodiky-ucebni-materialy#>

Parks, Malcolm R., and Kory Floyd. "Making friends in cyberspace." *Journal of computer-mediated communication* 1.4 (1996): JCMC144.

Parks, Malcolm R., and Lynne D. Roberts. "Making MOOsic': The development of personal relationships on line and a comparison to their off-line counterparts." *Journal of social and personal relationships* 15.4 (1998): 517-537.

PAVLÍČEK, Antonín. Nová média a sociální sítě. Praha: Oeconomica, 2010. ISBN 978-80-2451-742-1.

Peterka, J., Den, který změnil všechno: před 20 lety byl v ČR liberalizován internet, Lupa.cz, 2015, [Cit. 09. 03. 2018], Dostupné online - <https://www.lupa.cz/clanky/pred-20-lety-byl-v-nbsp-cr-liberalizovan-internet/>

PETRUSEK, Miloslav (red.), Velký sociologický slovník, heslo Sítě sociální. Praha: Karolinum 1998. Str. 986.

Reichel, Jiří. Kapitoly metodologie sociálních výzkumů. Grada Publishing as, 2009.

SAK, Petr, Saková, Karolína. Mládež na křižovatce. Praha: Svoboda servis, 2004.

Short, John, Ederyn Williams, and Bruce Christie. "The social psychology of telecommunications." London: John Wiley & Sons (1976).

SPITZER, Manfred. Digitální demence: jak připravujeme sami sebe a naše děti o rozum. Brno: Host, 2014. ISBN 978-80-7294-872-7.

Subrahmanyam, Kaveri, et al. "New forms of electronic media." *Handbook of children and the media*. Thousand Oaks, California (2001): 73-99.

Subrahmanyam, Kaveri, David Smahel, and Patricia Greenfield. "Connecting developmental constructions to the Internet: Identity presentation and sexual exploration in online teen chat rooms." *Developmental psychology* 42.3 (2006): 395.

Suler, J. The Psychology of Cyberspace., září-prosinec 2006. [Cit. 07. 03. 2018], Dostupné z: <http://www.rider.edu/~suler/psycyber/psycyber.html>

Šmahel, David. Psychologie a internet: děti dospělými, dospělí dětmi. Vol. 6. Triton, 2003.

Šmahel, D., Konečný, Š., Vztahy na internetu: fantazie a zklamání. In *Vztahy v dopívání.*, 2006, Brno : Nakladatelství Barrister & Principal.

Šmahel, David. Machovcová, Kateřina. Internet use in the Czech republic –Gender and age differences, 2006, [Cit. 07. 03. 2018], Dostupný WWW: <http://www.terapie.cz/materials/catac-tartu-2006.pdf>.

ŠMAHEL, David. Adolescents and Emerging Adults on the Internet: Exploring Identity, Relationships and Addictive Behavior. Brno : Masarykova univerzita, 2007. Fakulta sociálních studií.

Šmahel, David, B. Bradford Brown, and Lukas Blinka. "Associations between online friendship and Internet addiction among adolescents and emerging adults." *Developmental psychology* 48.2 (2012): 381.

Tesařík B., Nová historie smajlíků, Český dialog, 2017, [Cit. 10. 03. 2018], online dostupné - <http://cesky-dialog.net/clanek/7811-nova-historie-smajliku/>

Turkle, S., Contemporary Sociology. 28, 6, s. 643-649, 1999, [Cit. 10. 03. 2018], Dostupné online - <http://www.jstor.org/view/00943061/di014991/01p1253l/0 27>.

Utz, Sonja. "Social information processing in MUDs: The development of friendships in virtual worlds." *Journal of online behavior* (2000).

Vaculík, M., Hudeček, T., Vývoj partnerských vztahů vzniknuvších v prostředí internetu. *Československá psychologie*, 59, 2, s. 159-176., 2005, Praha : Academia.

VAŠUTOVÁ, M. a kol., Proměny šikany ve světě nových médií. Vyd. 1. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2010, 226 s. ISBN 978-80-7368-858-5

Veselá, Martina, and David Šmahel. "Online komunity v České republice: Analýza členů a jejich sociálního kontextu." *Sociální studia/Social Studies* 6.2 (2016).

VÍCHOVÁ, Veronika a Petr KOBLOVSKÝ. Diagnostika a psychoterapie „nových“ závislostí [online]. Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN Praha, 2013 [cit. 2017-11-29]. Dostupné z: <http://www.psychiatriepropraxi.cz/pdfs/psy/2013/04/11.pdf>

Walther, Joseph B. "Interpersonal effects in computer-mediated interaction: A relational perspective." *Communication research* 19.1 (1992): 52-90.

WALTHER, Joseph B., Yuhua Jake LIANG, David C. DEANDREA, Stephanie Tom TONG, Caleb T. CARR, Erin L. SPOTTSWOOD a Yair AMICHAH-HAMBURGER. The Effect of Feedback on Identity Shift in Computer-Mediated Communication. *Media Psychology*. 2011, vol. 14, issue 1, s. 1-26. DOI: <http://dx.doi.org/10.1080/15213269.2010.547832>

Wang, Chih-Chien, and Ya-Ting Chang. "Cyber relationship motives: Scale development and validation." *Social Behavior and Personality: an international journal* 38.3 (2010): 289-300.

ITU, ITU releases 2015 ICT figures, 2015, Dostupné online - http://www.itu.int/net/pressoffice/press_releases/2015/17.aspx#.WrgEM0xuJNZ

EU Kids online 2010, [Cit. 07. 03. 2018], Dostupné online - [http://www.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20\(2009-11\)/EUKidsExecSummary/CzechExecSum.pdf](http://www.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20(2009-11)/EUKidsExecSummary/CzechExecSum.pdf)

<http://www.statistiky.wz.cz/?pg=internet>

<https://www.seznamsebezpecne.cz/>

Tisková zpráva, mediasearch, [Cit. 11. 03. 2018], Dostupné online - <http://www.netmonitor.cz/sites/default/files/prilohy/tz-cesky-internet-v-roce-2008-ocima-netmonitoru.pdf>

8 Seznam použitých obrázků, grafů a tabulek

Obrázek č. 1	Vývoj způsobu přenosu informací a komunikace	str. 12
Obrázek č. 2	Matematický model aktuálního počtu uživatelů internetu a jejich aktivity	str. 13
Obrázek č. 3	Počet uživatelů internetu dle věku	str. 14
Obrázek č. 4	Úvodní stránka serveru lide.cz zobrazující webové chaty	str. 16
Graf č. 1	Poměrné zastoupení žáků v jednotlivých ročnících	str. 33
Graf č. 2	Rozdělení žáků dle příslušných oborových oblastí	str. 33
Graf č. 3	Četnost stýkání se s lidmi z online prostředí	str. 35
Graf č. 4	Porovnání ochoty začít komunikaci v různých prostředích	str. 36
Graf č. 5	Čas potřebný k vytvoření přátelství v různých prostředích	str. 37
Graf č. 6	Míra preference prostředí pro komunikaci	str. 39
Tabulka č. 1	Shrnující přehled hypotéz	str. 45

9 Seznam příloh

Příloha č.1 - Použitý dotazník